

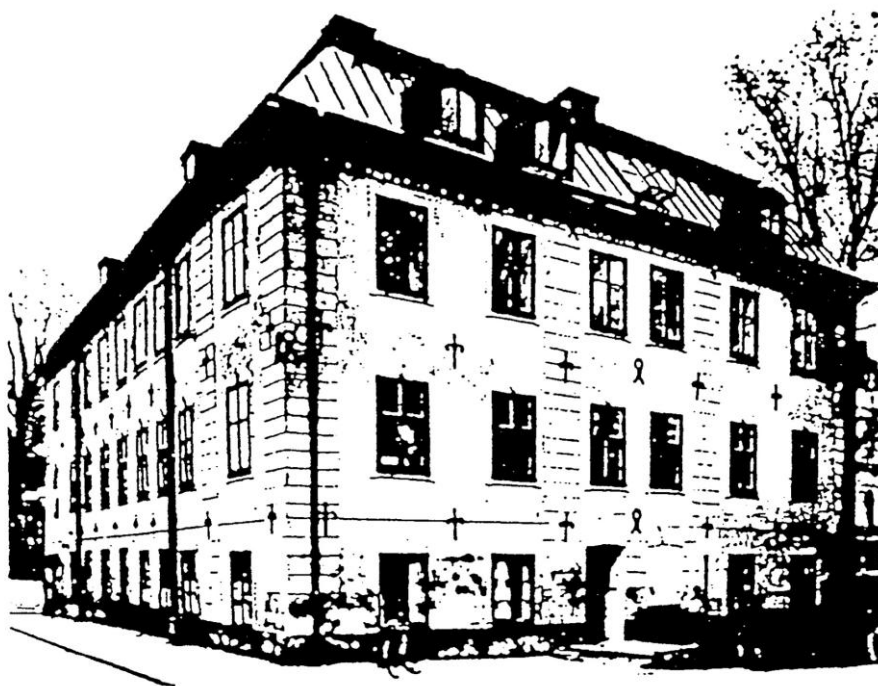
Illegal handel med hotade arter

En studie av svensk rättspraxis

Miljörätt 30 högskolepoäng

Författare: Agnes Larsson Lindholm
Handledare: Docent Jan Darpö

VT 2009

JURIDISKA FAKULTETEN – INSTITUTIONEN
UPPSALA UNIVERSITET

Riddartorget 5/Trädgårdsgatan 1, Uppsala. Postadress: Box 512,751 20 Uppsala, Tel 018-4710000

Innehållsförteckning

FÖRKORTNINGAR	4
NÅGRA OFTA ÅTERKOMMANDE BEGREPP	4
1 INLEDNING.....	5
1.1 SYFTE.....	5
1.2 BAKGRUND	5
1.3 PROBLEMFORMULERING OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	7
1.4 DISPOSITION OCH AVGRÄNSNINGAR.....	7
1.5 METOD OCH MATERIAL	8
1.6 DEFINITIONER OCH BEGREPP	9
2 ALLMÄN ARTSKYDDSREGLERING	10
2.1 INTERNATIONELL REGLERING	10
2.1.1 CITES-konventionen.....	10
2.1.2 Andra internationella bestämmelser.....	11
2.2 EUROPEISK REGLERING.....	11
2.2.1 Rådets förordning (EG) nr 338/97.....	12
2.2.2 Kommissionens förordning nr 865/2006	13
2.2.3 Kommissionens rekommendationer nr 2007/425.....	13
2.2.4 Fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet	13
2.3 NATIONELL REGLERING	14
2.3.1 MB 8 kap. om särskilda bestämmelser om skydd för djur- och växtarter.....	14
2.3.2 Artskyddsförordningen (2007:845).....	15
2.3.3 Föreskrifter meddelade av myndigheter	15
2.3.4 Brott mot miljöbalken eller artskyddsbrott.....	15
2.3.5 Otillåten miljöverksamhet.....	16
2.3.6 Något om jakt – och fiskelagstiftningarna.....	16
3 PRAXIS RÖRANDE HANDEL MED HOTADE ARTER	17
3.1 DOMAR GENOM VILKA STRAFF UTDÖMTS	17
3.1.1 Brott mot miljöbalken och artskyddsbrott.....	17
3.1.2 Otillåten miljöverksamhet.....	20
3.2 DOMAR GENOM VILKA ÅTAL HAR OGILLATS.....	21
3.2.1 Brott mot miljöbalken eller artskyddsbrott.....	21
3.2.2 Otillåten miljöverksamhet.....	23
3.3 SLUTSATS	24
4 DISKUSSION.....	26

4.1	UTGÅNGSPUNKTER VID PÅFÖLJDSBESTÄMNING?	26
4.2	ARTEN I FÖRHÅLLANDE TILL STRAFFVÄRDET?	30
4.2.1	<i>Grad av hot mot arten och skada för biologisk mångfald</i>	30
4.2.2	<i>Artens marknadsvärde</i>	32
4.2.3	<i>Arten och statens insatser</i>	34
4.3	ANTAL EXEMPLAR I FÖRHÅLLANDE TILL STRAFFVÄRDET?	36
4.4	TID I FÖRHÅLLANDE TILL STRAFFVÄRDET?	37
4.5	VINST I FÖRHÅLLANDE TILL STRAFFVÄRDET?	38
4.6	SKULD I FÖRHÅLLANDE TILL STRAFFVÄRDET?	38
4.7	RINGA RESPEKTIVE GROVT BROTT	40
5	AVSLUTANDE KOMMENTARER	42
6	LITTERATUR- OCH KÄLLHÄNVISNINGAR	44
6.1	OFFENTLIGA TRYCK	44
6.1.1	<i>Konventioner</i>	44
6.1.2	<i>EG-rättsakter</i>	44
6.1.3	<i>Propositioner och utredningar</i>	45
6.1.4	<i>Föreskrifter</i>	46
6.2	LITTERATUR	46
6.3	RAPPORTER	47
6.4	INTERNETKÄLLOR	48
6.5	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	48
BILAGA 1	SAMMANSTÄLLNING AV PRAXIS	50
	FÖR UPPSATSEN RELEVANTA DOMAR SOM HAR AVKUNNATS FÖRE INGÅNGEN AV ÅR 2002.....	50
	DOMAR AVKUNNADE UNDER 2002.....	51
	DOMAR AVKUNNADE UNDER 2003.....	53
	DOMAR AVKUNNADE UNDER 2004.....	56
	DOMAR AVKUNNADE UNDER 2005.....	57
	DOMAR AVKUNNADE UNDER 2006.....	57
	DOMAR AVKUNNADE UNDER 2007.....	60
	DOMAR AVKUNNADE UNDER 2008.....	61

Förkortningar

BrB	Brottsbalken (1962:700)
BRÅ	Brottsförebyggande rådet
CITES	Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora
EG	Europeiska gemenskapen
EU	Europeiska unionen
HovR	Hovrätt
IUCN	The World Conservation Union
JL	Jaktlagen (1987:259)
MB	Miljöbalken (1998:808)
Prop.	Proposition
RF	Regeringsformen (1974:152)
SkL	Skadeståndslagen (1972:207)
TR	Tingsrätt
TRAFFIC	Trade Records Analysis of Flora and Fauna in Commerce
WWF	World Wide Fund of Nature

Några ofta återkommande begrepp

St.	stycke
Kap.	kapitel
B	dom i brottmål

1 Inledning

”Handel med djur och växter är en lönsam affär som varje år omsätter närmare 20 miljarder USA-dollar. Flera miljoner vildfångade fåglar, tiotusentals apor, miljontals orkidéer och ett oräkneligt antal andra djur och växter säljs varje år på den internationella marknaden. De säljs som exotiska husdjur eller blir till pälsar, skor, väskor och skärp. Skelettdelar, gallblåsor, horn, betar och doftkörtlar blir ingredienser i naturmediciner och mat, eller förvandlas till prydnadsföremål”¹

1.1 SYFTE

Avsikten med denna uppsats är att fördjupa mig i påföljdsbestämningen i fråga om illegal handel med utrotningshotade djur- och växtarter. I ljuset av internationella, europeiska och svenska regler, studeras och analyseras hur straffvärdet för artskyddsbrott i svensk praxis har bedömts, och om det finns anledning att förändra praxis. Avsikten är att undersöka om Sverige *i praktiken* uppfyller sina internationella och europeiska åtaganden när det gäller rättstillämpningen av reglerna om illegal handel med hotade arter.

1.2 BAKGRUND

I början av 1900-talet fanns ca 100 000 tigrar i världen. Idag finns omkring 3 500 djur kvar. Tre av nio underarter har redan utrotats och risken för en fjärde arts utrotning är påtaglig. Från att det under 1970-talet fanns 1,3 miljoner elefanter på jorden, har antalet idag sjunkit till ca 300 000 stycken. Hotade arter återfinns världen över och är inte begränsade till vissa nationella territorium. Kunskaperna om hur utbredd den illegala handeln med hotade arter är i Sverige anses generellt sett vara låga. I en nyligen publicerad förstudie om illegal handel med djur- och växtarter, har Brå (Brottsförebyggande rådet) därför försökt att få en uppfattning om vilka typer av artskyddsbrott som begås i Sverige och i vilken utsträckning brotten upptäcks, anmäls och lagförs.² Det rör sig för Sveriges del idag främst om import av hotade arter från Asien och Sydamerika. Som exempel kan nämnas tigrar som först dödas illegalt. Skin och

¹ <http://www.wwf.se/vrt-arbete/illegal-handel/1122930-illegal-handel>, den 17 oktober 2008

² Brottsförebyggande rådet, Brå (2008), *Illegal handel med hotade djur- och växtarter – en förstudie*.

ben, tänder och tassar säljs sedan öppet på marknaden. Exemplar eller delar av exemplar transporteras vidare till Europa för att genom den inre fria marknaden saluföras eller på annat sätt bli föremål för handel i bl.a. Sverige.

Artskyddsbrott, och miljöbrott i allmänhet, är s.k. spaningsbrott. Det kräver resurser och att tillsyn över verksamheten och sökande efter brotten aktivt sker. Brist på resurser resulterar i brist på både tillsyn och sökande. Få brott upptäcks därför, vilket öppnar upp för en marknad där det utan större hinder kan handlas med skyddade arter. Eftersom brott sällan upptäcks, sker få anmälningar, få åtal och få antal personer blir lagförda. Trots att riksdagen har uttryckt en önskan om att prioritera miljöbrottsligheten, har det visat sig att det i praktiken inte görs särskilt mycket för att förebygga eller åtgärda den kriminalitet som finns kring handel med skyddade arter.³

Den världsomfattande brottsligheten med hotade arter har lett till att det på global nivå anses vara nödvändigt att utöka det internationella samarbetet och införa regler med syfte att skydda djur- och växtarter som hotas av utrotning på grund av handel med dessa. CITES-konventionen antogs 1973 och ratificerades av Sverige 1974. Europeiska unionens råd⁴ utfärdade år 1996 en förordning angående kontroll av handel med skyddade arter, som senare kom att kompletteras med en rad förordningar från Europeiska kommissionen.⁵ Men redan före tillkomsten av de europeiska bestämmelserna fanns i Sverige regler om artskydd i lagen (1994:1818) om åtgärder beträffande djur och växter som tillhör skyddade arter, samt i naturvårdslagen (1964:822). År 1999 övflyttades reglerna till miljöbalken, och nya bestämmelser infördes för att Sverige skulle kunna uppfylla sina internationella och europeiska åtaganden. I balken finns idag dels särskilda bestämmelser om förbud mot handel med skyddade arter, dels straffrättsliga regler med avsikt att förhindra brott mot artskyddsreglerna, såväl internationella, europeiska och nationella sådana. Artskyddsregleringen upplevs dock generellt sett som svårtolkad och svårtillgänglig, såväl för privatpersoner som för myndigheter och rättsväsende. En rad olika komplikationer har uppstått vid avgöranden i domstol, inte minst vid påföljdsbestämningen vid brott.

³ Brottsförebyggande rådet, Brå (2008).

⁴ Härefter kallat rådet.

⁵ Härefter kallat kommissionen.

1.3 PROBLEMFÖRMULERING OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

I Brå:s studie diskuteras kort skillnader i domstolarnas bedömning av artskyddslagstiftningen. Det hävdas att Sveriges domstolar inte tillämpar regleringen enhetligt. I vissa fall har man tagit hänsyn till i vilket grad arten är skyddad av internationella och europeiska bestämmelser vid allvarlighetsbedömningen av brottet. I andra fall har inte något liknande skett. Att reglerna tillämpas på så olika sätt ger inte bara en otydlig bild av hur lagstiftningen i praktiken bör tillämpas, utan kan också resultera i att brotten anses mindre allvarliga trots att det varit fråga om synnerligen straffvärda beteenden. Enligt rapporten skiljer sig grunden för påföljdsbestämning i Sverige åt i jämförelse med vad som sker i andra länder med samma internationella och europeiska åtaganden. Sverige är skyldigt att säkerställa att påföljder för brott mot gemenskapslagstiftningen är effektiva, proportionella och har en avskräckande effekt.⁶ Om ett straff inte återspeglar gärningens allvarlighet, föreligger inte någon proportionalitet mellan brott och straff. Om proportionalitet inte föreligger, urholkas straffets effektivitet på så sätt att gärningspersonen inte får det straff som brottet motiverar, och att någon avskräckande effekt därför inte uppstår, varken hos gärningspersonen eller hos allmänheten. Det kan därför ifrågasättas om Sverige vid rättstillämpningen uppfyller de krav som ställs från internationellt och europeiskt håll. Två frågor avses att besvaras i uppsatsen, nämligen;

1. Tillämpar Sverige påföljdsreglerna i fråga om straffvärde och påföljdsval såsom det är rekommenderat från internationellt och europeiskt håll?
2. Finns det anledning att ändra svensk rättspraxis gällande artskyddsbrott?

1.4 DISPOSITION OCH AVGRÄNSNINGAR

Efter det *första inledande kapitlet* förefaller det naturligt att i uppsatsens *andra kapitel* översiktligt redogöra för de internationella, europeiska och svenska regler som finns och som har betydelse för den illegala handeln med hotade arter.

⁶ Se bl.a. Kommissionens rekommendationer nr 2007/425.

Det *tredje kapitlet* utgörs av en presentation av svenska tings- och hovrättsdomar mellan åren 2002 och 2008. Vissa domar före ingången av år 2002 behandlas också. Anledningen är att det antingen rör sig om tingsrättsdomar till hovrättsdomar som avkunnats efter ingången av år 2002, eller att det rör sig om domar som har varit särskilt betydande för domar avkunnade efter ingången av år 2002. Avsikten är att behandla enbart *handel* med skyddade arter, varför smuglingsbrott, miljöbrott och jakt- och fiskebrott utesluts ur uppsatsen. Några fall som rör *internationell handel*, d.v.s in- och utförsel nationer emellan, existerar emellertid inte mellan år 2002 och 2008. Före ingången av år 2007 var särskilt två brottsrubriceringar möjliga vid illegal handel, nämligen *brott mot miljöbalken* i enlighet med 29 kap. 8 § 1 st. 28 p. MB och *otillåten miljöverksamhet* i enlighet med 29 kap. 4 § 1 st. MB. Efter ingången av år 2007 rubriceras illegal handel med skyddade arter som *artskyddsbrott* i enlighet med 29 kap. 2b §. I uppsatsen presenteras praxis för dessa tre brottsrubriceringar.

Det *fjärde kapitlet* är en diskussion om hur reglerna om illegal handel med hotade arter i praktiken används i förhållande till straffrättsliga utgångspunkter och varifrån vägledning skulle kunna tas när det gäller straffvärde och påföljdsval. Här jämförs bl.a. svensk straffvärdesbedömning vid artskyddsbrott med utländsk sådan. Diskussionen syftar dock till att enbart presentera *exempel* och därigenom ge *förslag* på om varifrån och på vilket sätt vägledning kan tas. Det är vidare inte min avsikt att argumentera för eller emot utökade eller strängare *straffskalor* för artskyddsbrott, utan enbart att påvisa och diskutera svenska *domstolars tillämpning* av frågor om straffvärde och påföljdsval.

1.5 METOD OCH MATERIAL

För att kunna besvara frågeställningarna är det först och främst nödvändigt att dels ha en teoretisk bakgrund till och kunskap om artskyddsreglerna, dels ha en straffrättslig bakgrund till och kunskap om påföljdsbestämning i allmänhet. Uppsatsen har sin teoretiska grund i vad som i lagstiftning, förarbeten och doktrin sägs om illegal handel med skyddade arter. Utifrån denna teoretiska bakgrund studeras praxis, eftersom den visar vad som tas hänsyn till i en bedömning av straffvärdet. Praxisen presenteras i en enskild empirisk del och utgår från aspekter som mot bakgrund av den teoretiska basen och mina frågeställningar framstår som värdefulla att särskilt belysa. Genom diskussion och med teorin som ramverk dras sedan

slutsatser om de förhållanden som framkommit genom praxis, samt om något däri är nödvändigt att förändra.

Med anledning av den osäkerhet som kan uppkomma angående tillförlitligheten av källor hämtade från internet, används för den teoretiska delen huvudsakligen tryckta källor. De internetkällor som förekommer är hämtade från väl etablerade och världsomspännande organisationer. I uppsatsen hänvisas inte sällan till Brå:s rapporter samt till rapporter gjorda av TRAFFIC. Det är viktigt att påpeka att dessa källor enbart är *rapporter*. Den empiriska delen är hämtad från domstolspraxis mellan åren 2002 och 2008. Det har mindre betydelse för slutsatserna i uppsatsen om den praxis som redovisas inte skulle utgöras av samtliga fall på området, eftersom de redovisade exemplen torde vara tillräckliga för att kunna utläsa vissa trender inom rättstillämpningen.

1.6 DEFINITIONER OCH BEGREPP

Vid användning av begreppet *handel* avses sådana kommersiella aktiviteter som köp, anbud om köp, förvärv för kommersiella ändamål, användning för kommersiella ändamål, förevisande för allmänheten i kommersiellt syfte, försäljning, innehav för försäljning, saluförande och transport i försäljningssyfte. För *illegal handel* används i uppsatsen inte sällan begreppet *artskyddsbrott*, som i och för sig inrymmer fler aktiviteter än enbart handelsmässiga sådana. Med *internationell handel* avses in- och utförsel mellan nationella territorier och till och från EU.

I uppsatsen används begreppen handel med *hotade arter* och handel med *skyddade arter* om vartannat. Någon skillnad dem emellan finns inte, utan avser att beskriva de arter som är skyddade enligt internationella, europeiska och/eller svenska bestämmelser. Med *exemplar* avses levande eller dött djur, levande eller död växt, eller delar av sådana, som tillhör de skyddade arterna.

2 Allmän artskyddsreglering

2.1 INTERNATIONELL REGLERING

Som nämndes i inledningen breder den illegala handeln med hotade arter ut sig över nationella gränser, varför det är svårt att ställa upp regler på endast nationell nivå. För att skydda arterna och den biologiska mångfalden mot överexploatering anses det därför påkallat att genom reglering på internationell nivå upprätta ett samarbete nationer emellan.

2.1.1 CITES-konventionen

Grunden till den reglering som idag innefattar handel med hotade arter är konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter, eller CITES-konventionen. Initiativet till konventionen togs av medlemmar av The World Conservation Union (IUCN) som antog konventionen 1973 i Washington DC. Regelverket trädde i kraft den 1 juli 1975. Syftet bakom konventionen är att se till att handeln med vilda djur- och växtarter inte hotar arternas överlevnad. Idag skyddas över 30 000 arter, såväl levande som döda.⁷ Arterna är rangordnade efter behov av skydd i de tre bilagorna som knyter an till konventionen. Varje konventionsstat åläggs att i sin nationella lagstiftning införa bestämmelser om förbud mot och tillstånd för all import, export och återexport av de i konventionen listade djur- och växtarterna.⁸ Regelverket utgör en ram för de anslutna medlemmarna, som ska respekteras och också implementeras i nationell lagstiftning.⁹ Det hindrar dock inte konventionsstaterna att införa striktare regler än vad konventionen föreskriver.¹⁰ För att på ett effektivt sätt säkra efterföljsamheten till konventionen förpliktas

⁷ Viktigt att notera är att CITES-konventionen endast ställer upp skydd för arter hotade av *handel* med dem, och inte hot av andra anledningar. Konventionen reglerar dessutom endast den *internationella handeln*, och omfattar således inte sådan handel som sker inom nationella eller andra territoriella gränser. Sara Oldfield, s. 23ff.

⁸ I Sverige är det Jordbruksverket som har till uppgift att utfärda nödvändiga tillstånd för de fall handel i viss mån kan anses vara motiverat. Underlag till beslut om tillstånd görs av Naturvårdsverket, som också har till uppgift att påvisa de effekter på den biologiska mångfalden som handeln medför. Det bör dock observeras att vissa undantag från förbuds- och tillståndsreglerna ändå är berättigade. Det gäller t.ex. när det rör sig om vissa exemplar avsedda att utgöra personliga tillhörigheter, exemplar uppfödda i fångenskap eller framställda på artificiell väg, och vissa exemplar i forskningssyfte.

⁹ <http://www.cites.org/eng/disc/what.shtml>, 2008-10-23.

¹⁰ Brottsförebyggande rådet (Brå) 2008, s. 26.

varje konventionsstat också att *inom ramen för nationell lagstiftning* införa straffrättsliga bestämmelser för brott mot konventionen.

Inom arbetet för CITES-regleringen är det av betydande vikt att upprätta strikta kontroller vid territoriella gränser.¹¹ Det är också viktigt att de aktörer som finns på området regelbundet analyserar och bedömer statusen för de hotade arterna världen över, så att CITES-bilagorna, gränskontroller och övriga åtgärder ska kunna hållas uppdaterade.¹²

2.1.2 Andra internationella bestämmelser

CITES-reglerna angränsar till flertalet andra regelverk, bl.a. reglerna om skydd av europeiska vilda djur och växter, och deras naturliga miljö, som återfinns i Bernkonventionen¹³. Konventionens huvudsakliga syfte är inte att reglera handel med hotade arter, snarare att *bevara arternas naturliga livsmiljöer* så att risken för utrotning minimeras. Likväl uppställs i konventionen vissa regler om kommersiella aktiviteter.¹⁴

Bonnkonventionen¹⁵ reglerar skydd av flyttande vilda fåglar för att bevara deras levnadsmiljöer och överlevnadsstatus. Regelverket innehåller inte några bestämmelser om handel, men utgör grunden för det s.k. fågeldirektivet.¹⁶

2.2 EUROPEISK REGLERING

CITES arbete med strikta gränskontroller stämmer inte överens med den europeiska tanken om den fria inre marknaden, varför EG har lagstiftat om interna regler när det gäller handeln med skyddade arter. Syftet med regleringen är att inom gemenskapen införliva CITES-konventionens stränga reglering kring den illegala handeln, men samtidigt upprätthålla de öppna gränserna.

¹¹ Prop. 1996/97:75, s. 22.

¹² Organisationer som WWF, TRAFFIC och IUCN har betydande roller i detta arbete.

¹³ Konventionen om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö (SÖ 1983:30). I fortsatt framställning benämns konventionen som Bernkonventionen.

¹⁴ Konventionen implementeras genom det s.k. art- och habitatdirektivet. Se vidare avsnitt 2.2.4.

¹⁵ Konventionen om skydd av flyttande vilda fåglar (SÖ 1983:37). I fortsatt framställning benämns konventionen som Bonnkonventionen.

¹⁶ Fågeldirektivet implementerar Bonnkonventionen i EU och uppställer utöver regler om skydd av flyttande vilda fåglar även vissa regler om handel med sådana. Se vidare avsnitt 2.2.4.

2.2.1 Rådets förordning (EG) nr 338/97

Rådets förordning nr 338/97 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem, ersätter en tidigare förordning från 1982¹⁷. Den är till alla delar bindande och direkt tillämplig i varje medlemsstat. Förordningen utgör, liksom CITES-konventionen, minimiregler, varför medlemsstaterna tillåts att genom nationell lagstiftning vidta strängare skyddsåtgärder.¹⁸ I likhet med CITES-konventionen innehåller rådets förordning ett antal bilagor (A-D), där hotade arter listas och rangordnas efter graden av skyddsvärde. Till skillnad från CITES-konventionen innehåller rådets förordning ytterligare regler kring själva handeln. Inte bara handel vid EU:s yttre gräns regleras. Även handel *inom gemenskapen* liksom handel *inom en medlemsstat* omfattas av regelverket, men även andra kommersiella aktiviteter än in- och utförelse. Artikel 8 reglerar kontroll av sådana kommersiella aktiviteter och förbjuder bl.a. köp, försäljning och saluföring av arter upptagna i bilaga A och B.¹⁹ Arter upptagna i bilagorna C och D är listade med anledning av EU:s eller ursprungslandets begäran om övervakning av arterna, för att göra det möjligt att kontrollera *export* från ursprungslandet, och *import* till EU. Några *förbud mot kommersiella aktiviteter* av C- och D-listade arter uppställs alltså inte. När det gäller påföljder för brott mot rådets förordning förpliktigas medlemsstaterna att i nationell lagstiftning vidta *nödvändiga åtgärder* för att sanktionera brott mot CITES-reglerna.²⁰ Det är *inte* ett krav att belägga en otillåten gärning med *straffpåföljd* utifrån förordningen.²¹

¹⁷ Rådets förordning (EG) nr 3626/82 om tillämpning inom gemenskapen av CITES.

¹⁸ Åtgärderna får dock inte strida mot EG-fördraget och således inte medföra handelshinder på den inre marknaden.

¹⁹ Se artikel 8 p. 1 och 5 rådets förordning nr 338/97. De undantag som gäller framgår av art. 7 p. 1a och 4, artikel 8.3 och 8.4, samt artikel 18. I huvudsak kan sägas att bearbetade exemplar som förvärvats för mer än 50 år sedan enligt definitionen i artikel 2 w samma förordning, vissa exemplar uppfödda i fångenskap eller framställda på artificiell väg, och exemplar som har sitt ursprung i en medlemsstat och som tagits från sin naturliga miljö enligt gällande bestämmelser i den nationella lagstiftningen, undantas från förbuden. Se vidare kommissionens förordning nr 865/2006 och EG-domstolens dom den 23 oktober 2003 i mål C-154/02, den fjärde frågan.

²⁰ Artikel 16 rådets förordning nr 338/97. Någon definition om vad nödvändiga åtgärder innebär finns inte i förordningen.

²¹ Det bör dock uppmärksammas att direktiv 2008/99/Eg om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser ålägger varje medlemsstat att lagstifta om straffpåföljder vid bl.a. brott mot CITES-reglerna och rådets förordning nr 338/97.

2.2.2 Kommissionens förordning nr 865/2006

För att CITES-konventionen och rådets förordning ska kunna genomföras på ett enhetligt sätt, har i kommissionens förordning nr 865/2006²² införts detaljerade villkor och kriterier om bl.a. undantagen från bestämmelserna gällande kontrollen av kommersiella aktiviteter. Förordning nr 865/2006 reglerar bl.a. villkor för att intyg om undantag ska kunna utfärdas och allmänna undantag från artikel 8.1 och 8.3 i rådets förordning nr 338/97.²³ Några regler om tolkning och tillämpning av sanktionsbestämmelserna i rådets förordning nr 338/97 finns inte.

2.2.3 Kommissionens rekommendationer nr 2007/425

I kommissionens rekommendationer föreskrivs åtgärder för att kontrollera efterlevnaden av rådets förordning nr 338/97. När det gäller påföljder för brott mot artskyddsreglerna ska dessa vara effektiva, proportionella och avskräckande. Vid tillämpningen av artskyddsreglerna ska samtliga domstolar vara samstämmiga. Hänsyn ska tas till marknadsvärdet på de exemplar som handeln gäller, den berörda artens bevarandevärde och de kostnader som uppstått genom handeln. Att utbyta information mellan medlemsstaterna rekommenderas som en lämplig åtgärd för att garantera samtämmig tillämpning. Det bör dock observeras att det bara är fråga om rekommendationer. Sverige är alltså *inte skyldigt* att vidta åtgärderna.²⁴

2.2.4 Fågeldirektivet²⁵ och art- och habitatdirektivet²⁶

Fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet ålägger medlemsstaterna att stifta lagar som uppfyller Sveriges åtaganden enligt Bern- och Bonnkonventionerna.²⁷ Bestämmelserna införlivar inte CITES-reglerna, utan enbart angränsande frågor. Direktiven medför bl.a. en

²² Kommissionens förordning nr 865/2006 om närmare föreskrifter för tillämpningen av rådets förordning nr 338/97 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av dem.

²³ Artikel 62 kommissionens förordning nr 865/2006. Regeln innehåller bl.a. en bestämmelse om att det inte krävs något intyg från nationell myndighet om det rör sig om bearbetade exemplar som förvärvats för mer än 50 år sedan enligt artikel 2 w i rådets förordning nr 338/97, d.v.s. före den 3 mars 1947. Trots det gäller fortfarande att nationell myndighet har kunnat försäkra sig om att det aktuella exemplaret har förvärvats under de villkor som föreskrivs i artikel 2 w i rådets förordning nr 338/97, se den fjärde frågan i EG-domstolens dom den 23 oktober 2003 i mål C-154-02.

²⁴ Vägledning torde dock vara lämpligt. Jfr avsnitt 4 och 5.

²⁵ Rådets direktiv nr 79/409/EEG om bevarandet av vilda fåglar.

²⁶ Rådets direktiv nr 92/43/EEG om bevarandet av livsmiljöer samt vilda djur och växter.

²⁷ Prop. 1994/95:117, s. 25.

skyldighet för medlemsstaterna att reglera handel och transport av hotade europeiska djur- och växtarter som lever i det vilda.²⁸

2.3 NATIONELL REGLERING

Med anledning av CITES och europeisk lagstiftning har Sverige lagstiftat om dels från svenskt håll skyddsvärda arter, dels straffrättsliga bestämmelser för att sanktionera överträdelser mot såväl europeisk som nationell reglering.

2.3.1 MB 8 kap. om särskilda bestämmelser om skydd för djur- och växtarter

Miljöbalken trädde i kraft den 1 januari 1999. Till balken överflyttades regler dels från lagen (1994:1818) om åtgärder beträffande djur och växter som tillhör skyddade arter, dels från naturvårdslagen (1964:822). Balkens syfte är att främja hållbar utveckling inom samhället.²⁹ MB ska tillämpas så att bl.a. den biologiska mångfalden bevaras.³⁰ Att det finns EG-förordningar på området innebär, att det i nationell lagstiftning, inte är tillåtet att separat reglera det som i förordningarna är föreskrivet. *Ytterliggare* bestämmelser är dock möjligt att införa.

8 kap. MB är en bemyndigandekatalog över vad regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om. Kapitlets 1-3 §§ förbjuder *dödande, skadande, fångst och plockning* av vilt levande djur och växter, samt *utsättning* av djur- och växtarter i naturmiljön.³¹ 8 kap. 4 § MB reglerar *handel* med hotade arter och medför att föreskrifter kan meddelas för att uppfylla Sveriges internationella och europeiska åtaganden om handel med hotade arter, eller för att i övrigt skydda vilt levande djur- och växtarter.³² Regeln kan även tillämpas för övervakning och sanktionering av de bestämmelser som följer

²⁸ Prop. 1996/97:75, s. 22.

²⁹ Detta bygger på insikten om att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl. Se 1 kap. 1 § 1 st. MB.

³⁰ Jfr 1 kap. 1 § 2 st. MB.

³¹ Det bör observeras att de större djuren och fiskarna redan genom jakt- och fiskelagstiftningen är skyddade mot *dödande, skadande och fångst* varför MB inskränks till att röra sådana åtgärder av endast kräldjur, groddjur, insekter, andra ryggradslösa djur och mindre däggdjur. Regler om *handel* (kommersiella aktiviteter såsom försäljning, köp, saluförande etc, inte import, export och reexport) med hotade djur och växter finns däremot endast i MB. Rubenson, s. 96.

³² Kommentar till 8 kap. 4 § MB, Karnov. Se även prop. 1994:95:117.

av rådets förordning nr 338/97 och kommissionens förordning nr 856/2006, samt för att uppfylla Sveriges åtaganden i enlighet med CITES-konventionen, fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet.³³

2.3.2 Artskyddsförordningen (2007:845)

Förordningen innehåller regler kring skydd för hotade arter. Reglerna rör inte enbart arter som är av europeiskt eller internationellt intresse, utan omfattar även arter som från Sveriges sida anses skyddsvärda.³⁴ Till förordningen är två bilagor knutna, i vilka arterna är markerade med olika bokstäver för att tydliggöra var arten förekommer och i vems intresse arten skyddas. Förbud ställs upp mot bl.a. försäljning, köp, saluförande och byte och gäller oavsett om man är privatperson eller näringsidkare.³⁵

2.3.3 Föreskrifter meddelade av myndigheter

Med bl.a. stöd av artskyddsförordningen har Naturvårdsverket och Jordbruksverket meddelat föreskrifter om tillståndskrav, tullkontor, artbestämning vid import, export och reexport, samt beslag och avgifter.³⁶

2.3.4 Brott mot miljöbalken eller artskyddsbrott

I samband med att MB trädde ikraft 1999 överfördes de straffrättsliga reglerna om kommersiella aktiviteter med skyddade arter från lagen om åtgärder beträffande djur och växter som tillhör skyddade arter och naturvårdslagen till 29 kap. 8 § 1 st. 28 p. MB.³⁷ Den 1 januari 2007 trädde de nya miljöstraffrättsliga reglerna i kraft och medförde en ny paragraf;

³³ Prop. 1997/98:45, s. 105-106.

³⁴ Regleringen gäller utöver rådets förordning nr 338/97 och kommissionens förordning nr 865/2006. 3 § artskyddsförordningen.

³⁵ Vissa undantagsregler ställs dock upp och gäller verksamheter eller åtgärder som omfattas av tillstånd, handel med djur som fångats eller dödat i enlighet med jaktlagen om inte annat följer av jaktförordningen, döda djur och del eller vara av djur som tagits från naturen på ett lagligt sätt före den 1 januari 1999, och djur och växter av arter som omfattas av förbud mot kommersiella aktiviteter i rådets förordning nr 338/97.

³⁶ Naturvårdsverkets föreskrifter NFS 1999:7, och Jordbruksverkets föreskrifter SJVFS 2005:50.

³⁷ Med anledning av att paragrafen ansågs svårtolkad och dessutom genom sin ordalydelse inte straffsanktionerade brott mot bestämmelser som direkt följer av rådets förordning nr 338/97, ändrade man den 22 december 2003 den språkliga utformningen så att regeln i fortsättningen kom att inbegripa överträdelse av ”bestämmelser i [...] rådets förordning (EG) nr 338/97”.

29 kap. 2a § MB med brottsrubriceringen *artskyddsbrott*.³⁸ Regeln är materiellt sett densamma som före ändringen, med tillägg gällande *grovt artskyddsbrott*.³⁹ Överträdelser av såväl artskyddsförordningen som rådets förordning nr 338/97 är straffbelagda, vilket inbegriper alla aktiviteter, såsom försäljning, köp, saluförande och byte, men även transport, förvaring och preparering av skyddade arter, som sker utan tillstånd.⁴⁰

2.3.5 Otillåten miljöverksamhet

När MB trädde ikraft 1999 överfördes straffrättsliga regler om illegal handel med hotade arter begången i näringsverksamhet från miljöskyddslagen (1969:387) till 29 kap. 4 § MB. Från och med 2007 års förändring inom miljöstraffrätten finns dock inte längre någon möjlighet att vid brott mot artskyddsreglerna döma någon för otillåten miljöverksamhet.

2.3.6 Något om jakt – och fiskelagstiftningarna

Till artskyddsregleringen angränsar även jakt- och fiskelagstiftningarna.⁴¹ Lagstiftningarna innehåller visserligen *inte några regler om handel*, men skyddar vilda däggdjur, fåglar och fiskar från att bli dödade, skadade, plockade eller fångade.⁴² Brott mot jakt- och fiskelagstiftningen sanktioneras genom specialstraffrättsliga bestämmelser.

³⁸ Syftet med förändringen var att göra de straffrättsliga reglerna i MB mer effektiva och överskådliga än de tidigare hade varit. Karlmark, *Miljöstraffrätten i förvandling*, s. 41-61.

³⁹ Anledningen därtill är att artskyddsbrottsligheten omsätter stora pengar och kan utföras yrkesmässigt och systematiskt, och att det därför finns anledning att skärpa allvaret i synen på denna typ av brott. Dessutom hotar den mycket viktiga värden och kan leda till total utrotning av en viss art. Prop. 2005/2006:182, s. 74.

⁴⁰ Regeln ska enligt 29 kap. 2b § 3 st. och 29 kap. 11 § 2 st. MB tillämpas först om en gärning inte kan straffas med stöd av lagen (2000:1225) om straff för smuggling, eller paragrafen om miljöbrott i 29 kap. 1 § MB.

⁴¹ Jaktlagen (1987:259), jaktförordningen (1987:905), Naturvårdsverkets föreskrifter och Allmänna råd om vilthägn m.m. (NFS 2002:20), fiskelagen (1993:787), och förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen, och därtill hörande myndighetsföreskrifter

⁴² Jakt och fiske är dock tillåtet med stöd av jaktlagen, fiskelagen eller föreskrifter meddelade av dessa.

3 Praxis rörande handel med hotade arter

Kapitlet har tre delar. Den första delen presenterar domar genom vilka straff har utdömts. Den andra belyser domar genom vilka åtal har ogillats och den tredje delen är en slutsats om vad som ur praxis kan utläsas. För en sammanställning av samtliga domar som studerats, hänvisas till bilaga 1.⁴³

3.1 DOMAR GENOM VILKA STRAFF UTDÖMTS

3.1.1 Brott mot miljöbalken och artskyddsbrott

När det gäller de straff som dömts ut *för enbart brott mot miljöbalken enligt stadgandet i 29 kap. 8 § st. 1 p. 28 MB* eller *enbart för artskyddsbrott i enlighet med nuvarande bestämmelse i 29 kap. 2b § MB*, är det strängaste straffet 60 dagsböter.⁴⁴ Det rör sig om två fall, varav det ena är ett fall från Örebro tingsrätt⁴⁵ och det andra ett fall från Norrtälje tingsrätt⁴⁶. I bägge fallen är det fråga om handel med arter upptagna i bilaga A till rådets förordning nr 338/97. Vid påföljdsbestämningen hänvisas i Örebrofallet till att ”såväl parterna till CITES-konventionen som medlemsstaterna till EU anser att den aktuella arten är en av de arter som tillhör den grupp av utrotningshotade djur som hotas mest av handel” och att bötesstraffet därför inte kan understiga 60 dagsböter. I Norrtäljemålet menar domstolen att ”[k]ungörnen är ett av våra mest skyddsvärda rovdjur” och att det därför ”finns anledning att se allvarligt på otillåtet salubjudande av denna art”. Påföljden bedöms dock kunna stanna vid böter, med hänsyn till att det rör sig om ett oaktsamhetsbrott.

I ett mål där en uppstoppad järv har köpts diskuterar domstolen ringa brott men menar att det är av vikt att ta hänsyn till naturvård och då särskilt skyddet av vilda rovdjur, och att det

⁴³ För den som önskar ta del av domar längre bak i tiden hänvisas till Karlmark, *Miljörätten ur ett straffrättsligt perspektiv*, där en förteckning över domar mellan åren 1990-1999 återfinns. För domar mellan åren 2000-2002 hänvisas till Wickström, *Illegal handel med utrotningshotade djur- och växtarter*.

⁴⁴ Strängare straff har utdömts när det gäller handel med skyddade arter generellt sett, men har då rubricerats som otillåten miljöverksamhet. Se vidare avsnitt 4.1.2.

⁴⁵ Örebro TR dom 2001-12-07 i mål B 1107-01, senare överklagat till Göta HovR dom 2002-12-03 i mål B 45-02 som fastställde tingsrättens dom.

⁴⁶ Norrtälje TR dom 2004-11-10 i mål B 2331-04.

därför inte kan anses vara av ringa karaktär.⁴⁷ 30 dagsböter döms ut efter en jämkning med anledning av att gärningspersonen kontaktat polisen vid misstanke om att tillstånd krävdes.

Ringa brott samt syftet bakom reglerna har även diskuterats i följande fall. I fallet, där ett tigerskinn har saluförts, menar domstolen att gärningen vid ringa brott måste sättas i relation till det intresse som bestämmelserna omedelbart syftar till att skydda och hänvisar till prop. 1997/98:45, s. 530.⁴⁸ Domstolen menar att syftet med artskyddsbestämmelserna är att ”skydda vilda djur och växter och säkerställa deras bevarande genom kontroll av handeln med dem”, och att det därför inte kan ses som ett ringa brott. 30 dagsböter döms ut.⁴⁹ I två nästan identiska fall där gärningspersonerna erbjudit sig att via en auktionskammare köpa brunbjörnskinn menar domstolen att, även om inget köp kom till stånd är det fortfarande straffbelagt att erbjuda sig att köpa skyddade arter.⁵⁰ Syftet bakom reglerna, att skydda arter och att säkerställa bevarandet av dem, äventyras om underlåtelse sker att före kommersiella aktiviteter underrätta Jordbruksverket därom. Domstolen menar dock att det låga straffvärdet medför ett lägre straff än 30 dagsböter, med hänsyn till att de tilltalade lämnade bud på björnskinnet till vad som de uppfattade som en seriös auktionskammare som borde ha kontrollerat om det var tillåtet att handla med björnskinnet. 500 kronor i penningböter döms ut för var och en av gärningspersonerna.

Vid bedömning av ringa brott har i följande fall tiden under vilken gärning pågått varit av betydelse.⁵¹ F.B. hade av oaktsamhet salufört djurskinn av lo, brunbjörn, isbjörn, svartbjörn och varg från och med den 31 januari 2001 och i vart fall några dagar därefter. Domstolen bedömer visserligen att gärningspersonen förfarit oaktsamt men att ”en gärning anses som ringa om avvikelser från den norm som gäller enligt föreskrifterna har varit obetydlig” och hänvisar till prop. 1997/98:45, s. 529 f. Ett utbudande till försäljning av skinnen under omkring en veckas tid kan inte ses som en obetydlig åtgärd och är därför inte ringa brott. 40 dagsböter döms ut.

⁴⁷ Gällivare TR dom 2005-09-19 i mål B 171-05.

⁴⁸ HovR för Västra Sverige dom 2007-02-05 i mål B 2650-06. Observera hovrättens ändring av tingsrättens ogillade åtal från Mölndal TR dom 2006-04-19 i mål B 43-06.

⁴⁹ Se även Luleå TR dom 2007-04-19 i mål B 621-07 där hänsyn också tagits till syftet bakom reglerna vid diskussion om ringa brott.

⁵⁰ Stockholm TR dom 2006-05-16 i mål B 6899-06 och Stockholm TR dom 2006-09-01 i mål B 13494-06.

⁵¹ Göta HovR dom 2003-01-22 i mål B 1300-01. Observera hovrättens ändring av tingsrättens ogillade åtal från Lidköping TR dom 2001-11-08 i mål B 918-01.

I ett fall där en uppstoppad fjällvråk har utbjudits till försäljning, menar domstolen att ”[o]m det överhuvudtaget ska finnas utrymme för en ringabedömning då det gäller antalet saluförda djur [...] måste den inskränkas till att gälla enstaka exemplar av tämligen vanlig art”. Fjällvråk anses inte höra till den gruppen. 30 dagsböter döms ut. I ett fall där en uppstoppad kattuggla och en uppstoppad duvhök varit till försäljning, har domstolen även tagit hänsyn till vilken art det är fråga om.⁵² Domstolen menar att brottet inte kan bedömas som ringa eftersom de aktuella arterna är upptagna i bilaga A till rådets förordning nr 338/97. 40 dagsböter döms ut.⁵³

I ett fall där en Goffin kakadua sålts och köpts har ringa brott bedömts på följande sätt.⁵⁴ Domstolen menar att handel med hotade djurarter i princip är totalförbjuden, dock med vissa undantag i enlighet med rådets förordning nr 338/97. Att köpa och sälja exemplar av sådana arter kan därför, redan på den grunden i sig, inte anses utgöra ringa brott. 1000 kronor i penningböter döms ut för respektive gärningsperson med hänsyn till ”vad som framkommit om gärningen” och gärningspersonernas skuld.

Straffvärdet för en gärning där en uppstoppad bivråk har saluförts har av domstolen bedömts vara ”relativt lågt”, med anledning av att gärningspersonen inte visat vare sig att något exemplar existerat annat än på bild eller att avsikten med saluförandet var att en försäljning skulle komma till stånd.⁵⁵ 30 dagsböter döms ut.

I många av de studerade fallen saknas helt motivering till påföljdsvalet. Som exempel kan nämnas ett utannonserande av en leopardpäls som i hovrätten bedömdes föranleda 30 dagsböter⁵⁶, samt ett förvarande för försäljning av läkemedel innehållande leopardben som bedömts föranleda ett ”låg bötesstraff” om 30 dagsböter⁵⁷. För resterande domar genom vilka motivering till påföljden saknas hänvisas till bilaga 1.⁵⁸

⁵² Lunds TR dom 2003-01-07 i mål B 3904-02.

⁵³ Se även Stockholm TR dom 2006-09-01 i mål B 10952-06, där domstolen konstaterar att arten ifråga är upptagen på bilaga A eller B till rådets förordning nr 338/97, vilket i det fallet föranleder ett straff om 40 dagsböter.

⁵⁴ Karlstad TR dom 2002-01-31 i mål B 1860-01.

⁵⁵ Örebro TR dom 2008-03-07 i mål B 1092-07.

⁵⁶ HovR för Västra Sverige dom 2008-11-18 i mål B 1888-08. Observera hovrättens ändring av tingsrättens ogillade åtal från Göterborg TR dom 2008-02-12 i mål B 1653-06.

⁵⁷ Blekinge TR dom 2007-09-18 i mål B 1212-07.

⁵⁸ Se Svea HovR dom 2006-02-14 i mål B 7317-05, Stockholm TR dom 2006-05-16 i mål B 6810-06, Stockholm TR dom 2006-05-16 i mål B 6698-06, Helsingborg TR dom 2006-11-07 i mål B 3475-06, Varberg

3.1.2 Otillåten miljöverksamhet

Under brottsrubriceringen otillåten miljöverksamhet har tre fall av villkorlig dom utdömts. I ett fall där yrkesmässig handel med tigerpyton skett menar domstolen att brottet ligger på fängelsenivå, men att varken gärningens straffvärde eller omständigheter hänförliga till gärningspersonen föranleder annat än villkorlig dom kombinerat med 40 dagsböter.⁵⁹ I ett annat fall där yrkesmässig handel med skyddade arter bedrivits menar domstolen att det vid påföljdsbestämningen är av vikt att ta hänsyn till dels syftena med miljöbalken, dels att artskyddsförordningens krav på tillstånd utgör ett väsentligt inslag i myndigheternas kontroll av att bestämmelser med syfte att skydda vilt levande arter efterföljs.⁶⁰ Yrkesmässigheten i kombination med att verksamheten pågått under en så lång tid som drygt tre år medför att brottet ligger på fängelsenivå, men att lämplig påföljd är villkorlig dom kombinerat med 60 dagsböter med hänsyn till gärningspersonens personliga förhållanden. I ett tredje fall har gärningspersonen fortsatt att bedriva yrkesmässig handel med djur av utrotningshotade arter trots att tidigare tillstånd gått ut och trots att ansökan om förnyat tillstånd avslagits.⁶¹ Gärningen bedöms så allvarlig att påföljden inte kan stanna vid böter. Med hänsyn till personliga förhållanden utdöms villkorlig dom kombinerat med 40 dagsböter.

I ett mål där gärningspersonen bedrivit yrkesmässig handel med stenkoraler och jättemusslor hänvisar domstolen till det s.k. Örebrofallet⁶² och menar att påföljden kan stanna vid ett kraftigt bötesstraff om 120 dagsböter med hänsyn till att intäkterna av handeln med stenkoraler och jättemusslor varit små och att det rört sig om ett mindre antal exemplar.⁶³ Brottet bedöms inte som ringa, med anledning av att verksamheten bedrivits yrkesmässigt och dessutom under en inte obetydlig tid. I ett fall där gärningspersonen på liknande sätt bedrivit yrkesmässig handel med skyddade arter har domstolen bedömt gärningspersonen som i vart fall oaktsam, trots att gärningspersonen tidigare bedrivit verksamhet av sådant slag, och denne därmed, som denne själv erkänt, har haft vetskap om att tillstånd är nödvändigt.⁶⁴ 50 dagsböter döms ut.

TR dom 2007-02-27 i mål B 2310-06, Huddinge TR dom 2004-11-15 i mål B 3010-04 och Haparanda TR dom 2002-09-11 i mål B 174-02.

⁵⁹ Skellefteå TR dom 2002-05-02 i mål B 191-02.

⁶⁰ Skövde TR dom 2002-05-02 i mål B 248-02.

⁶¹ Uppsala TR dom 2006-10-03 i mål B 348-06.

⁶² Göta HovR dom 2001-09-17 i mål B 382-01 (Örebro TR dom 2001-03-09 i mål B 2286-00).

⁶³ Karlstad TR dom 2002-09-13 i mål B 1036-02. Domstolen har i ett liknande fall utgått från tiden och verksamhetens omfattning vid bedömning av straffvärdet, se Kristianstad TR dom 2002-10-15 i mål B 1177-02.

⁶⁴ Malmö TR dom 2003-04-08 i mål B 9220-02.

Syftet bakom artskyddsreglerna har i följande fall varit av betydelse. M.L. har yrkesmässigt salufört en spindel upptagen i bilaga B till rådets förordning nr 338/97.⁶⁵ Domstolen förklarar att avsikten med reglerna inte är att skydda enstaka exemplar ute i handeln, utan att värna om tillväxten och mångfalden av hotade arter i deras hemmiljö. Därför anser domstolen att brottet motsvarar ett ”relativt lågt” straff om 40 dagsböter.

I ett fall där yrkesmässig handel med kungspyton har bedrivits, saknas helt motivering till den påföljd om 10 000 kronor i företagsbot som döms ut.⁶⁶

3.2 DOMAR GENOM VILKA ÅTAL HAR OGILLATS

Eftersom det genom domarna i följande avsnitt inte utdömts någon påföljd, är det intressant att undersöka varför så inte skett. Domarna har olika utgångspunkter som i senare diskussion tas upp, bl.a. ringa brott.

3.2.1 Brott mot miljöbalken eller artskyddsbrott

I två fall har åtalen ogillats med anledning av *undantaget i artikel 32 c i kommissionens förordning nr 1808/2001* (nuvarande artikel 62 c i kommissionens förordning nr 865/2006).⁶⁷ Enligt bestämmelsen krävs för handel inte något *intyg* från administrativ myndighet om det rör sig om ett bearbetat exemplar som förvärvats för mer än 50 år sedan, men likväl krävs att den administrativa myndigheten ska ha kunnat försäkra sig om att exemplaret är förvärvat för mer än 50 år sedan. Ett *godkännande* är alltså trots allt nödvändigt.⁶⁸ Det ena av de två ovan nämnda fallen ogillas på grund av att reglerna anses svårtolkade, det andra fallet ogillas med anledning av att det inte funnits tillfälle att presentera uppgifter om pälsens ålder före det att åtalet väckts.

⁶⁵ Göteborg TR dom 2003-06-10 i mål B 6939-02. Se även Göteborg TR dom 2003-04-22 i mål B 10930-02.

⁶⁶ Värmland TR dom 2007-04-04 i mål B 996-07.

⁶⁷ Svea HovR dom 2006-10-10 i mål B 2708-06 (Stockholm TR dom 2006-03-01 i mål B 31106-05), och Göteborg TR dom 2008-02-12 i mål 1653-06. Observera att målet från Göteborgs tingsrätt överklagades till hovrätten där dagsböter dömdes ut, se HovR för Västra Sverige dom 2008-11-19 mål B 1888-08.

⁶⁸ Se EG-domstolens dom den 23 oktober 2003 i mål C-154/02.

Följande fall rör *tillämpningen av 29 kap. 8 § 1 st. 28 p. MB* i dess lydelse före den 22 december 2003.⁶⁹ Under tiden juli-september 2002 har en uppstoppad brunbjörn varit utbjuden till försäljning, vilket enligt rådets förordning nr 338/97 är förbjudet. I förordningen finns dock inget straffstadgande i händelse av brott *direkt* mot regleringen. Istället måste straffbestämmelser sökas i nationell lagstiftning. I den för fallet gällande bestämmelsen i 29 kap. 8 § 28 p. MB, straffbelades brott ”mot en bestämmelse eller mot villkor i beslut i enskilt fall som meddelats med stöd av rådets förordning (EG)338/97”. Brott direkt mot rådets förordning nr 338/97 var alltså inte straffbelagt vid tidpunkten för gärningen. Domstolen menar att det med stöd av legalitetsprincipen inte är möjligt att döma någon för brott om gärningen enligt ordalydelsen i straffstadgandet inte utgör ett brott. Åtalet ogillas.⁷⁰

I ett fall har ett utannonserande av ett tigerskinn bedömts vara av *ringa karaktär* och därmed ogillats.⁷¹ Argumentet i domen var att det fanns anledning att tro att gärningspersonen säkerligen hade fått ett tillstånd för att handla med tigerskinnet om personen i fråga hade känt till reglerna och vänt sig till Jordbruksverket.⁷²

Straffrättsvillfarelse har i följande fall legat till grund för det ogillade åtalet.⁷³ Domstolen menar att straffrättsvillfarelse kan komma ifråga vid t.ex. felaktig publicering av straffregler, så att gärningspersonen saknat möjlighet att få kännedom om det aktuella innehållet i en straffbestämmelse, felaktiga besked från myndighet eller när det föreligger otydlighet, såsom språklig oklarhet, i ett straffbud. Med beaktande av den bristande informationen till

⁶⁹ Jönköping TR dom 2003-08-27 i mål B 669-03.

⁷⁰ Vad gäller tillämpningen av 29 kap. 8 § st. 1 p. 28 i dess lydelse före den 22 december 2003, se även HovR för Övre Norrland dom 2003-11-10 i mål B 958-02 (Gällivare TR dom 2002-10-14 i mål B 61-01 och 71-02), HovR för Västra Sverige dom 2003-08-27 i mål B 3187-03 (Karlstad TR dom 2003-05-28 i mål B 831-03), och Stockholm TR dom 2003-06-12 i mål B 2557-03.

⁷¹ Mölndals TR dom 2006-04-19 i mål B 43-06. Observera att målet överklagades till hovrätten där gärningspersonen ådömdes 30 dagsböter, se HovR för Västra Sverige dom 2007-02-05 mål B 2650-06.

⁷² Se även Lidköpings TR dom 2001-11-08 i mål B 918-01 där ringa brott ansågs föreligga på grund av att gärningspersonen inte hade haft eller inte skulle komma att ha några skinn till försäljning om han hade känt till reglerna. Observera att målet överklagades till hovrätten där gärningspersonen ådömdes 40 dagsböter, se Göta HovR dom 2003-01-22 i mål B 1300-01. Även Umeå TR dom 2001-12-04 i mål B 1504-01 har bedömt ett utannonserande som ringa, men med anledning av att det kunde ifrågastättas om gärningspersonen hade haft kommersiella syften med gärningen. Efter överklagande ogillade hovrätten visserligen åtalet, men på grund av att legalitetsprincipen och tillämpningen av 29 kap. 8 § 1 st. 28 p. MB, se HovR för Övre Norrland dom 2004-08-10 i mål B 28-02.

⁷³ Solna TR dom 2005-09-07 i mål B 1092-05. Observera att målet överklagades till hovrätten där gärningspersonen ådömdes 30 dagsböter för att straffrättsvillfarelsen inte var ursäktlig, se Svea HovR dom 2006-02-14 i mål B 7317-05.

allmänheten angående artskyddbestämmelserna anses gärningspersonen ha saknat möjlighet att få kännedom om innehållet i straffbudet om artskyddsbrott. Åtalet ogillas.⁷⁴

Domstolen har i ett av de ogillade åtalen ansett att gärningspersonen inte gjort sig skyldig till brott överhuvudtaget, med anledning av att någon *skuld* inte kan tillmätas honom.⁷⁵ Gärningspersonen hade uppdragit åt en auktionskammare att försälja ett brunbjörnsskinn. Med hänsyn till att det var auktionskammaren som tagit initiativ till försäljningen och att det inte fanns anledning för gärningspersonen att själv skaffa sig nödvändig information om regelverket då han förlitat sig på att auktionskammaren känt till gällande regler, bedömdes gärningspersonen inte som oaktsam och åtalet ogillas.

3.2.2 Otillåten miljöverksamhet

Under brottsrubriceringen otillåten miljöverksamhet finns två ogillade åtal. Det första rör *skuldfrågan*.⁷⁶ Åtalet ogillas på grund av att gärningspersonen haft anledning att tro att han redan haft all nödvändig information och kontakt för ett uppstartande av sin zooaffär. Miljöskyddskontoret hade, med avsikt att kontrollera lokalerna, varit på besök strax före öppnandet. Domstolen påpekar dock att det generellt sett måste ställas betydande krav på inhämtandet av tillstånd för den som bedriver näringsverksamhet, och särskilt när det gäller handel med ovanliga djurarter och skyddet av den biologiska mångfalden. Det andra fallet ogillas med anledning av *ringa brott*.⁷⁷ Under sex dagar har en papegoja genom en zooaffär varit till salu och sedan sålts. Gärningen anses vara av ringa karaktär eftersom det inte rimligen kunde krävas att gärningspersonen skulle ha tänkt på att söka tillstånd för papegojan under de sex dagarna denne haft djuret till försäljning, av de totalt nio år han hade bedrivit verksamhet genom zooaffären. Gärningen framstår som obetydlig i förhållande till det intresse som är avsett att skyddas genom straffansvaret, och åtalet ogillas.

⁷⁴ I fråga om straffrättsvillfarelse, se Lycksele TR i mål B 275-01. Observera att målet överklagades till HovR för Övre Norrland där åtalet visserligen också ogillades men med anledning av att undantagsregler i artskyddsförordningen ansågs tillämpliga, se mål B 117-02.

⁷⁵ Stockholm TR dom 2006-11-07 i mål B 7634-06.

⁷⁶ Arvika TR dom 2002-05-29 i mål B 256-02.

⁷⁷ Nyköping TR dom 2004-11-10 i mål B 973-04.

3.3 SLUTSATS

När det gäller *brott mot miljöbalken* eller *artskyddsbrott* kan av den studerade praxisen konstateras att det vid i princip samtliga fall rör sig om handel med en eller flera arter som är upptagna i bilaga A till rådets förordning nr 338/97. Gärningspersonerna har ådömts påföljder från 500 kronor i penningböter till 60 dagsböter. Det vanligaste är dock 30 dagsböter. I några av fallen påpekar domstolen hur viktigt det är att uppmärksamma brott av den här typen och särskilt då det gäller hotade arter, eftersom syftet bakom reglerna är att skydda dessa genom att kontrollera handeln. I vissa fall har domstolen vid en allvarlighetsbedömning tagit hänsyn till vilken art det är frågan om, medan detta i andra fall inte har tillmätts någon betydelse överhuvudtaget. Domstolen har i flertalet fall diskuterat ringa brott, men har olika utgångspunkter för en sådan bedömning. I vissa fall nämns vikten av att ta hänsyn till syftet bakom reglerna om skyddande av den biologiska mångfalden och att det av den anledningen inte kan anses vara ett ringa brott. I andra fall nämns den tid under vilken gärningen pågått eller det antal exemplar som handlats med som argument för eller emot ringa brott. En faktor som i många fall vid straffvärdesbedömningen har haft stor betydelse är gärningspersonens skuld. Har gärningspersonen varit oaktsam, har påföljden bestämts till penningböter eller låga dagsböter. Majoriteten av domarna är sparsamt utformade i fråga om motivering för den påföljd som döms ut och i flertalet fall står inget annat än att ”påföljden kan stanna vid ett lågt bötesstraff”.

Vid fråga om *otillåten miljöverksamhet* rör det sig om handel med en eller flera arter upptagna i bilaga B till rådets förordning nr 338/97. De utdömda straffen ligger generellt sett på en något högre nivå än vid brott mot miljöbalken eller artskyddsbrott. Den lägsta påföljden som dömts ut är dagsböter om 40 stycken och det högsta är villkorlig dom i kombination med dagsböter. Argumenten bakom påföljderna bygger i många fall på att det är av stor vikt att verksamhetsutövare skaffar sig erforderliga kunskaper om villkor för att bedriva en verksamhet av visst slag, och att det är en självklarhet att denne ska hålla sig informerad om lagstiftningen, eftersom det är en av huvudprinciperna bakom MB. Av den anledningen bedömer domstolen i flertalet av fallen att det har varit fråga om uppsåtliga brott. Domstolen menar också i något fall att uppsåtliga brott i yrkesmässig verksamhet ofta har straffvärden som ligger på fängelsenivå, men att det inte finns skäl att utdöma så pass strängt straff som fängelse. Villkorlig dom eller kraftiga dagsböter har i de fallen utdömts, med anledning av låg vinst eller få exemplar. I något fall anser dock domstolen att det varit fråga om ett ringa brott,

trots uppsåt. Även syftet bakom artskyddsreglerna diskuteras i ett par fall. Detta konstateras i ett fall vara att värna om tillväxten och mångfalden av hotade arter i deras hemmiljö och inte att skydda enskilda exemplar ute i handeln. Ett förhållandevis lågt straff utdömdes, även här trots uppsåtligt brott. Ett uppseendeväckande fall är Malmöfallet⁷⁸ från 2003. Domstolen bedömer gärningen som ”i vart fall oaktsam” trots, att gärningspersonen bedrivit yrkesmässig handel med hotad art, att gärningspersonen erkänt brottet, att denne tidigare bedrivit verksamhet med hotade arter, och att denne haft vetskap om att tillstånd var nödvändigt. Påföljden sätts till 50 dagsböter, som då måste anses spegla det straffvärde som domstolen i fallet bedömt att gärningen har.

När det gäller bedömningen av brott mot miljöbalken eller artskyddsbrott å ena sidan, och bedömningen av otillåten miljöverksamhet å andra sidan, förekommer inte några betydande skillnader i vad domstolen tagit hänsyn till. Vid otillåten miljöverksamhet uppmärksammas dock att det rör sig om brott inom en näringsverksamhet, vilket kan ha medfört ett högre straffvärde än vid brott begånget av en privatperson. Det avgörande för de något högre straffvärdena vid otillåten miljöverksamhet tycks ha varit en kombination av a) graden av gärningsmannens skuld, b) handelns yrkesmässiga karaktär, c) brottslighetens varaktighet, och slutligen d) verksamhetens omfattning.

Angående de domar varigenom åtalen har ogillats har det i majoriteten av fallen varit fråga om en tillämpning av legalitetsprincipen, enligt vilken straff inte kan utdömas utan stöd i lag. Gärningarna i dessa fall har begåtts före 2003 års ändring av 29 kap. 8 § 1 st. 28 p. MB om straffrättsligt ansvar med anledning av brott direkt mot rådets förordning nr 338/97. I andra fall har domstolen bedömt att gärningarna kan anses som ringa, att gärningspersonen är uppenbart ursäktlig i sin straffrättsvillfarelse eller att denne inte kan anses ha handlat med vare sig uppsåt eller oaktsamhet. I ett fall av ringa brott har domstolen funnit anledning att tro att gärningspersonen säkerligen hade fått tillstånd om denne hade känt till reglerna och vänt sig till Jordbruksverket. I ett annat fall menar domstolen att oaktsamhet i kombination med att gärningspersonen inte haft några skinn till försäljning, om denne hade känt till förbudet om illegal handel med hotade arter, utgör ringa brott. I ett tredje fall bedömdes gärningen som ringa med anledning av att det kunde ifrågasättas om gärningspersonen hade haft kommersiella syften med gärningen.

⁷⁸ Malmö TR dom 2003-04-08 i mål B 9220-02.

4 Diskussion

I följande kapitel diskuteras påföljdsbestämning och de utgångspunkter för straffvärdesbedömningar som vid artskyddsbrott kan vara lämpliga.

4.1 UTGÅNGSPUNKTER VID PÅFÖLJDSBESTÄMNING?

1989 års reform av påföljdssystemet innebar i huvudsak att preventionsteorierna övergavs, att begreppet straffvärde infördes och att principer som proportionalitet, rättvisa och förutsebarhet kom att betonas.⁷⁹ Brottet, och inte brottslingen, skulle nu komma att stå i fokus vid straffmätning och påföljdsval. Proportionalitet, ekvivalens och rättslig likabehandling skulle nu komma att stå i centrum för såväl utformningen av systemets straffskalor som påföljdsbestämningen i det enskilda fallet. Både straffsystemet och påföljdsbestämningen måste ha förankring hos medborgarna och av dem uppfattas som rättvisa och legitima.⁸⁰

Proportionalitetsprincipen har att göra med rättvisa – den som gjort sig skyldig till ett brott ska vidkännas en påföljd som står i proportion till gärningens allvar.⁸¹ Straff ska tilldelas efter förtjänst, och ju allvarigare eller svårare brottet är desto strängare ska straffet därför bli.⁸² Utifrån principen är det av högsta vikt att brott med samma allvarlighet följs av straff med samma stränghet. Enligt principerna om ekvivalens och om allas likhet inför lagen ska lika fall behandlas lika.⁸³ När det gäller legalitet och förutsebarhet kan sägas att straff inte får utdömas utan direkt stöd i lag eller annan författning. Legalitetsprincipen har länge respekterats i svensk rätt, och begränsar utrymmet för godtyckliga bedömningar vid rättstillämpningen.⁸⁴ I sammanhanget kan också nämnas intresset av en enhetlig rättstillämpning domstolarna emellan enligt 29 kap. 1 § BrB. Det ska också vara möjligt att förutse när och hur en gärning kan komma att bestraffas. Inte enbart i Sverige är dessa principer av fundamental betydelse. Även internationellt, inte minst inom FN och enligt

⁷⁹ Prop. 1987/88:120, s. 32 ff. Vad gäller preventionsteorierna hänvisas till bl.a. prop. 1987/88:120 och Jareborg, *Straffrättsideologiska fragment*.

⁸⁰ Prop. 1987/88:120, s. 36. Jfr Borgeke, s. 30.

⁸¹ Borgeke, s. 30.

⁸² Dahlström m.fl., s. 428. Se även Borgeke, s. 30.

⁸³ Prop. 1997/98:96, s. 77ff. Se även Borgeke, s. 30, Dahlström m.fl. s 450.

⁸⁴ SOU 1988:7, s. 45-46.

EKMR, är principen mycket viktig för att försäkra den enskilde skydd mot övergrepp av statsmakterna.⁸⁵

Efter en samlad bedömning av de fall som jag har studerat, kan konstateras att de olika domstolarnas tillämpning av artskyddsreglerna inte alltid är lika, trots att domstolen i vissa fall har påpekat vikten av en enhetlig rättstillämpning. Domstolarna tycks inte ha några särskilda riktlinjer i fråga om hur en straffvärdesbedömning vid brott mot artskyddsbestämmelserna ska gå till, d.v.s. vilka kriterier som bör ligga till grund för den påföljd som väljs. I vissa fall tar domstolarna exempelvis hänsyn till vilken art som varit föremål för brottslig handling, medan det i andra fall inte har saknats.⁸⁶ Likaså har domstolarna i vissa fall beaktat syftena bakom artskyddregleringen som argument för ett högre straffvärde, medan det i andra fall har påståtts att syftet inte är att skydda enstaka exemplar ute i handeln. Det senare har använts som argument för ett lägre straffvärde. I vissa fall har enbart graden av skuld varit avgörande för straffvärdet och påföljden. I andra fall har det helt saknas motivering till påföljdsvalet, varför det är svårt att förstå vilka kriterier som stått bakom straffvärdesbedömningarna. Sådana fall kan riskera att uppfattas som snarast slentrianmässigt bedömda, eftersom det inte framgår hur domstolen resonerat. Visserligen bör visst utrymme finnas för en i detalj inte hundra procentig enhetlighet mellan domstolarna.⁸⁷ Men det bör, enligt min uppfattning, inte leda till betydande skillnader mellan liknande fall. Domstolarna ska, såsom det har kommit till uttryck i förarbetena, ”utgå från den allmänna värdering som lagstiftaren ger uttryck för samt i övrigt anpassa sig till de principer som har utvecklats genom rättspraxis”.⁸⁸ Straffvärdesbedömningar kan möjligen relateras till en straffskala på olika sätt, varför praxis spelar stor roll som en stabiliserande och vägvisande faktor.

Domstolarna bör visserligen inte avvika från fast praxis utan att ha mycket goda skäl⁸⁹, men, även om 30 dagsböter hittills varit trenden vid artskyddsbrott och 40 dagsböter vid otillåten miljöverksamhet, kan det ifrågasättas om det ändå inte finns anledning att förändra praxis om straffvärdet av illegal handel med hotade arter. Å ena sidan kan sägas att någon fast praxis inte existerar, just på grund av att domstolarna bedömer straffvärdet olika. Det torde därför,

⁸⁵ SOU 1988:7, s. 47-48, och EKMR art 7.

⁸⁶ Jämför t.ex. Lund TR dom 2003-01-07 i mål B 3904-02 med Varberg TR dom 2007-02-27 i mål 2310-06, Huddinge TR dom 2004-11-15 i mål B 3010-04 och Helsingborg TR dom 2006-11-07 i mål B 3275-06.

⁸⁷ Borgeke, s. 31.

⁸⁸ Prop. 1987/88:120, s. 78.

⁸⁹ Jareborg & Zila, s. 122.

särskilt med tanke på legalitet och betydelsen av en enhetlig rättstillämpning, finnas starka skäl för att riktlinjer uppställs i form av kriterier för vad domstolarna bör utgå ifrån vid sin bedömning av straffvärdet av otillåten handel med hotade arter. Å andra sidan kan sägas att det faktiskt existerar en fast praxis på grund av att majoriteten av påföljder som har valts inte har skiljt sig särskilt mycket från varandra. Det kan därför inte tyckas särskilt motiverat att uppställa några riktlinjer för domstolarna, med tanke på att bedömningsskillnaderna inte påverkar straffets stränghet. Att argumentera på ett sådant sätt, är dock att frångå principen om domstolarnas enhetliga tillämpning och rättssäkerheten kan därför komma att åsidosättas. Dessutom visar praxis att straffvärdesbedömningar vid artskyddsbrott ofta enbart utgår från gärningspersonens skuld. Det innebär att många utdömda straff återspeglar endast en viss del av gärningens totala straffvärde, vilket i sin tur medför att proportionalitet mellan brott och straff inte föreligger. Även utifrån detta torde det därför finnas starka skäl att uppställa riktlinjer för straffvärdesbedömningen så att påföljden visar en rättvis bild av hur straffvärd ett artskyddsbrott är.

Genom straffrättsreformen kom påföljdsbestämningen att ske med utgångspunkt från straffvärdet. Inom den ram som straffskalan för brottet ger, bestäms av domstolar straffvärdet utifrån den *svårighetsgrad* som brottet anses föranleda.⁹⁰ I 29 kap. 1 § 2 st. BrB föreskrivs att den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett, och de avsikter eller motiv som gärningspersonen haft, särskilt ska beaktas vid straffvärdesbedömningen. Det är alltså fråga om en funktion av gärningens skadlighet eller farlighet å ena sidan, samt gärningsmannens skuld å andra sidan.⁹¹

Av den praxis som studerats framgår att domstolen i majoriteten av fallen lagt tyngdpunkten vid sin allvarlighetsbedömning i *skuldrekvisitet*. I flertalet fall har ett lågt straffvärde och straff utdömts just med anledning av att gärningspersonen ansetts ha varit oaktsam.⁹² På samma sätt har en gärning bedömts ha ett högt straffvärde med anledning av att gärningspersonen handlat uppsåtligt.⁹³ Även om det i vissa fall kan ifrågasättas hur domstolen bedömt gärningspersonens skuld,⁹⁴ är det inte min avsikt att diskutera den frågan.

⁹⁰ Jareborg, *Straffrättsideologiska fragment*, s. 154.

⁹¹ Jareborg & Zila, s. 107. Se även Hirsch s. 62-63, Dahlström m.fl., s. 450.

⁹² Bl.a. Varberg TR dom 2007-02-27 i mål 2310-06, Huddinge TR dom 2004-11-15 i mål B 3010-04 och Helsingborg TR dom 2006-11-07 i mål B 3275-06.

⁹³ Uppsala TR dom 2006-10-03 i mål B 348-06.

⁹⁴ Notera t.ex. fallet från Malmö TR 2003-04-08 i mål B 9220-02.

Jag begränsar mig till att påvisa och diskutera att domstolen i flertalet fall enbart har tagit hänsyn till skuldfrågan när det gäller en straffvärdebedömning.

Fokus på skuldrekvisitet kanske sker just på grund av att det inte krävs någon direkt skadlig effekt för att straffansvar ska träda in. Vid en första anblick skulle det möjligtvis låta rimligt att göra en sådan bedömning, just eftersom något skaderekvisit inte existerar. Att nöja sig med en straffvärdesbedömning utifrån enbart gärningspersonens skuld och på den grunden avgöra val om påföljd, skulle dock vara en extrem förenkling av verkligheten, vilket skulle te sig en smula märklig, om inte stötande, med tanke på andra omständigheter som i realiteten har förelegat. Ska t.ex. en person som av oaktsamhet erbjudit sig att sälja en 30 år gammal uppstoppad fågel upptagen på bilaga B till rådets förordning nr 338/97 bedömas ha gjort sig skyldig till ett brott med samma straffvärde som en person som av oaktsamhet har sålt en eller flera levande djur av arter upptagna på bilaga A till rådets förordning nr 338/97? Ska ett oaktsamt saluförande under en dag och ett oaktsamt saluförande under en månad bedömas ha samma straffvärde? Eller ska en person som av oaktsamhet bedrivit yrkesmässig handel med flertalet djur av arter upptagna på bilaga A under tre år bedömas ha begått ett brott med samma straffvärde som en person som av oaktsamhet i sin yrkesmässiga verksamhet under två dagar haft ett djur av art upptagen på bilaga B till salu?

Lagstiftningen på miljöområdet omfattar intressen av stort skyddsvärde och avser huvudsakligen att skydda sådana fundamentala intressen som bl.a. artrikedomen.⁹⁵ Artskyddsreglerna syftar ytterst till att bevara den biologiska mångfalden och säkerställa djur- och växtarters överlevnad. De straffrättsliga reglerna mot överträdelser av artskyddsbestämmelserna har uppkommit för att upprätthålla en effektiv tillämpning och efterlevnad av artskyddet. Bestämmelsen om straff för artskyddsbrott är dock så konstruerad att varken skada eller risk för skada är en förutsättning för att straffbarhet föreligger, varför det egentliga skyddsvärda intresset (djur- och växtarters bevarandestatus) genom straffbestämmelsen ges indirekt skydd. Det är alltså inte nödvändigt att t.ex. utrotning av en art sker på grund av att någon har handlat med en utrotningshotad art. Tillräckligt för straffrättsligt ansvar är att en överträdelse av själva bestämmelsen, t.ex. avsaknaden av erforderligt tillstånd, har skett.⁹⁶

⁹⁵ Prop. 1997/98:45 s. 527.

⁹⁶ Prop. 1997/98:45, s. 526.

Även om domstolen anser att det utifrån rekommenderade utgångspunkter för en straffvärdesbedömning i 29 kap. 1 § st. 2 är berättigat att vid artskyddsbrott ta hänsyn till endast gärningspersonens skuld med anledning av avsaknaden av krav på skada, kränkning eller fara, strider det mot principen om proportionalitet mellan brott och straff att göra så. Trots att skada, kränkning eller fara inte är *nödvändigt* för straffbarhet, torde det ändå vara *vägledande* vid allvarlighetsbedömning. *Att gärningen är straffbar* kan avgöras utan konstaterande av skada, kränkning eller fara för arten. *Hur straffvärd gärningen är* måste emellertid avgöras utifrån kriterier som inte enbart har med gärningspersonens skuld att göra.

4.2 ARTEN I FÖRHÅLLANDE TILL STRAFFVÄRDET?

4.2.1 Grad av hot mot arten och skada för biologisk mångfald

Som redogjorts för i kapitel 3 tar domstolen vid straffvärdesbedömningen i vissa fall hänsyn till vilken art det varit fråga om vid den brottsliga gärningen.⁹⁷ I ett av dessa fall diskuterar domstolen ringa brott, men menar att om man överhuvudtaget ska kunna komma in på en sådan bedömning, måste det röra sig om enstaka exemplar av *tämligen vanlig art*.⁹⁸ Av domstolens uttalande skulle kunna utläsas att det för *brott av normalgraden* måste handla om en art som är *tämligen ovanlig*.⁹⁹ Vad är då en *tämligen ovanlig art*? De olika bilagorna till rådets förordning nr 338/97 indikerar i vilken grad arterna anses vara hotade och därmed i vilken grad de är skyddsvärda. För samtliga arter som omfattas av artskyddsreglerna har bedömningen gjorts att risk för utrotning i någon form finns. För arterna upptagna på bilaga A till rådets förordning är risken för utrotning större än när det gäller arterna upptagna på bilaga B o.s.v. En *tämligen ovanlig art* borde vara en art som återfinns högre upp på rangordningen bland de skyddade arterna som är listade. Istället för att, som domstolen gör, nöja sig med ett konstaterande av att det inte är fråga om ett ringa brott, skulle resonemanget kunna föras vidare och rimligtvis övergå till en allvarlighetsbedömning av normalbrottet med artskyddsregleringens rangordningssystem som vägledning. Ett brott rörande en art upptagen på bilaga A till rådets förordning nr 338/97 skulle då bedömas som något allvarligare än ett brott rörande en art upptagen till bilaga B till rådets förordning nr 338/97. Ju högre grad av skyddsvärdhet, desto högre grad av utrotningshot mot arten föreligger. Trots att något

⁹⁷ Se t.ex. Lund TR dom 2003-01-07 i mål B 3904-02.

⁹⁸ Hudiksvall TR 2002-04-29 i mål B 239-02.

⁹⁹ Vad gäller antal exemplar som en vägledande faktor vid en straffvärdesbedömning hänvisas till avsnitt 4.3.

skaderekvisit inte existerar för straffansvar, kan risken för skada (graden av hot) ändå verka vägledande vid en straffvärdesbedömning. Ju högre grad av hot mot arten som föreligger, desto närmare risken för faktisk skada kommer man. Ju närmare risken för skada man kommer, desto allvarligare brott är det fråga om. Se figur 1 nedan.

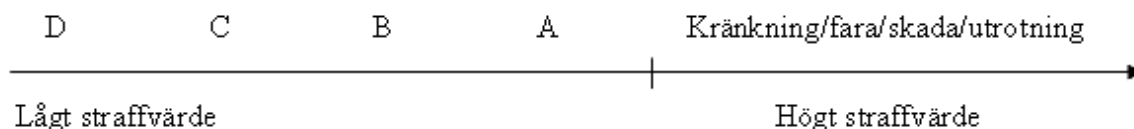

Fig. 1

Detta resonemang kan jämföras med vad som sker i andra länder vid artskyddsbrott. *Graden av hot mot arten* tycks vara en förekommande grund för bedömning av hur straffvärd en gärning ska anses vara.¹⁰⁰ Det skulle rimligtvis kunna jämföras med och mätas utifrån graden av artens skyddsvärdhet. En arts skyddsvärdhet återspeglas i den bilaga i rådets förordning nr 338/97 på vilken den är upptagen. Ju högre grad av skyddsvärdhet, desto högre straffvärde. Ett exempel på när den svenska domstolen faktiskt fört ett resonemang kring skyddsvärdhet är kungsörnsfallet från 2004, där domstolen menar att ”kungsörnen är ett av våra mest skyddsvärda rovdjur” och att det därför finns anledning att se allvarligt på brott rörande den arten.¹⁰¹

Något som här kan vara intressant att belysa är graden av hot mot arten i fråga om i vilken grad just *handel* hotar arten. Ska det ha betydelse för straffvärdet varifrån hoten mot arten kommer? I fallet med havssköldpaddan¹⁰² från 2002, menar domstolen att påföljden inte bör understiga 60 dagsböter med hänsyn till att både CITES-parterna och EU:s medlemsstater anser arten i fråga vara en art som tillhör den grupp av utrotningshotade djur som *hotas mest av handel*. Det låter visserligen rimligt att ju mer hotad arten är på grund av handel, desto högre straffvärd skulle ett brott med den arten vara. Men om påståendet istället läses tvärtom, framstår det snarast som en aning missvisande, med tanke på det generella syftet bakom artskyddsreglerna. Ju mindre hotad av handeln en art är, desto lägre straffvärde bör tillskrivas gärningen ifråga. Det skulle betyda att en gärning som innebär handel med en art, skulle kunna värderas till ett lågt straffvärde, trots att det kan röra sig om en i allra högsta grad

¹⁰⁰ TRAFFIC 2005, t.ex. s. 34 (Estland) och 108 (Portugal).

¹⁰¹ Norrtälje TR dom 2004-11-10 i mål B 2331-04.

¹⁰² Göta HovR dom 2002-12-03 i mål B 45-02 (Örebro TR dom 2001-12-07 i mål B 1107-01).

utrotningshotad art, enbart på den grunden att utrotningshotet inte beror på handel med arten utan på andra anledningar. Syftet om att bevara den biologiska mångfalden skulle i så fall sättas ur balans och reglerna skulle vara långt ifrån ändamålsenliga. Att ta hänsyn till graden av hot mot arten vid en straffvärdesbedömning, måste således innebära att hänsyn tas till *graden av hot mot arten oberoende av vilken anledning arten är hotad*. Risken för skada, t.ex. utrotningshot, är ju ändå ett faktum.¹⁰³

4.2.2 Artens marknadsvärde

För andra länder är det inte helt främmande att vid en straffvärdesbedömning ta hänsyn till arten på det exemplar som varit föremål för brott. När det gäller lagstiftning om straff för brott med internationell karaktär¹⁰⁴ är det viktigt att nationell lagstiftning står i paritet med andra länders lagstiftningar.¹⁰⁵ För att lagstiftningarna ska tjäna sitt syfte torde det därför vara minst lika viktigt att i de olika länderna tillämpa reglerna på likartat sätt och utifrån samma grunder. Något som i många länder tycks vara av stor betydelse för straffvärdet är *marknadsvärdet* på den art som varit föremål för brott.¹⁰⁶ Generellt sett kan sägas att marknadsvärdet speglar hur eftertraktad en produkt är. En art som är eftertraktad är troligtvis svår att få tag på, vilket i sin tur innebär att arten är sällsynt och därför innehar en hög grad av skyddsvärdhet. Som ovan argumenterats för, torde en hög grad av skyddsvärdhet innebära en större risk för faktisk skada. Sambanden mellan straffvärde, marknadsvärde och risk för skada kan illustreras i nedanstående figur 2.

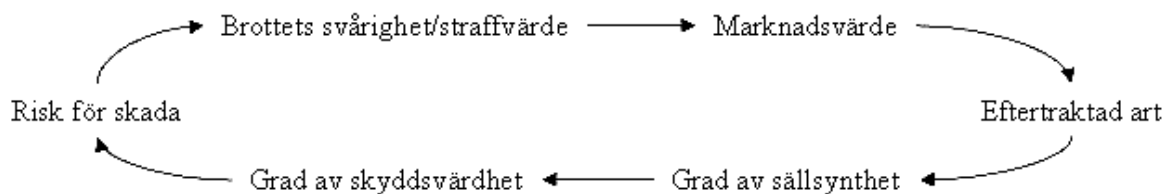

Fig. 2

¹⁰³ Något som kan diskuteras i samband med skada för biologisk mångfald är den eventuella *biologiska skadan*, d.v.s. hur utrotning av en art rent biologiskt påverkar det ekologiska systemet. Ju större en biologisk skada är, desto högre straffvärde kan tänkas att brottet har. Någon utveckling av resonemanget kommer jag dock inte att göra, eftersom det krävs en utredning om t.ex. hur effekten av en utrotad art ser ut och gärningspersonens kunskap, vilket inte ryms inom ramen för uppsatsen.

¹⁰⁴ Brottsförebyggande rådet (Brå) 2008, s. 25.

¹⁰⁵ Jareborg, *Straffrättsideologiska fragment*, s. 156.

¹⁰⁶ TRAFFIC 2005, t.ex. s. 28-29 (Danmark), s. 34 (Estland) och s. 126 (Spanien).

Straffvärdet för ett brott mot artskyddsreglerna följer marknadsvärdet på så sätt att ju högre marknadsvärdet är, desto närmare risk för skada kommer man. Och ju närmare risk för skada man kommer, desto högre straffvärde har gärningen. Se figur 3 nedan.

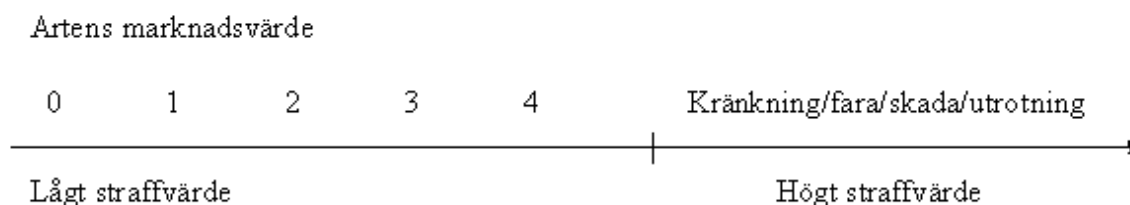

Fig. 3

Resonemanget kan tyckas vara en alldeles förenklad och generell bild av marknadsvärdet. Det bör dock observeras att argumentationen gäller marknadsvärdet på en *art*, generellt sett. Resonemanget blir ett annat om istället marknadsvärdet på *exemplaret* i fråga ska motivera ett straffvärde av visst styrka. Ett exemplars marknadsvärde har inte enbart att göra med vilken art det är fråga om. Om exemplaret lever, exemplarets beskaffenhet och dess ålder är exempel på faktorer som är av betydelse vid fastställandet av marknadsvärdet. Om beskaffenheten ger ett lågt marknadsvärde, skulle det innebära att straffvärdet kunde sättas lågt. Min mening är emellertid att exemplarets beskaffenhet inte bör tillmätas någon betydelse vid en straffvärdesbedömning, eftersom det faktum, att exemplaret har tagits från sin naturliga livsmiljö och därför inte kan föröka sig i vilt tillstånd, fortfarande är sant. Ponera att ett exemplar av en art med hög skyddsvärde har ett mycket lågt marknadsvärde i sig på grund av att det är t.ex. gammalt, sjukt, dött eller förstört. Den art som exemplaret tillhör har dock generellt sett ett mycket högt marknadsvärde på grund av sin sällsynthet att den anses vara berättigad ett stort skydd. Syftet bakom artskyddsreglerna är ju att skydda den biologiska mångfalden. Att ett exemplar har ett lågt marknadsvärde i sig, torde inte ha någon betydelse för det ekologiska systemet, eftersom arten i lika stor uträkning påverkas av handeln oavsett exemplarets beskaffenhet. Vid en straffvärdesbedömning, bör, enligt min åsikt, vägledning därför tas enbart från *artens marknadsvärde* och inte exemplarets.

4.2.3 Arten och statens insatser

Inom den *allmänna skadeståndsrätten* är den grundläggande principen att den som lidit skada ska erhålla ersättning i den utsträckningen att dennes situation ska vara som om skadan aldrig hade inträffat.¹⁰⁷ Skadeståndsrätten bygger på att en skada *drabbar någon part*. Skadan mäts sedan genom att definiera *vad som krävs för att återställa situationen* som den var före skadan. Inom den *allmänna straffrätten* kan ledning vid bedömningen av ett brotts skada eller skadliga effekt tas genom en bedömning av hur ett brott typiskt sett påverkar en persons livskvalitet och levnadsstandard.¹⁰⁸ Brott mot artskyddsreglerna påverkar arters överlevnadsstatus. Illegal handel, i ett större perspektiv än det enskilda brottet, torde typiskt sett påverka arters levnadsstandard på så sätt att risken för utrotning blir större ju fler brott som begås. Vid en bedömning av en enskild gärnings straffvärde måste detta enligt min mening tas i beaktande, trots att det inte krävs att någon direkt skadlig effekt uppstått genom det enskilda brottet för att straffrättsligt ansvar ska träda in.

För att försöka förhindra arternas utrotning lägger staten ner resurser, dels på att utöva kontroll över handeln med hotade arter, dels på att vårda naturen och bevara den biologiska mångfalden. Om brott kan sägas påverka arters överlevnad negativt, kan statens insatser sägas påverka arters överlevnad positivt. Ju fler exemplar av en art som försvinner, desto mer resurser måste staten lägga för att upprätthålla bevarandet av arten. På liknande sätt som inom skadeståndsrätten torde en gärning kunna mätas genom en beräkning av vad staten måste göra för att återställa situationen såsom den var före artskyddsbrottet. Detta skulle kunna vara tillämpligt utifrån en uppskattning av hur mycket resurser som staten måste lägga ner för att bevara arten. Storleken på statens insatser för varje art visar förhoppningsvis det skydd som varje art anses behöva. Ju större resurser staten lägger på en viss art, desto större risk för faktisk skada för arten torde föreligga. Se figur 4 nedan.

¹⁰⁷ Hellner, s. 355.

¹⁰⁸ Von Hirsch s. 63.

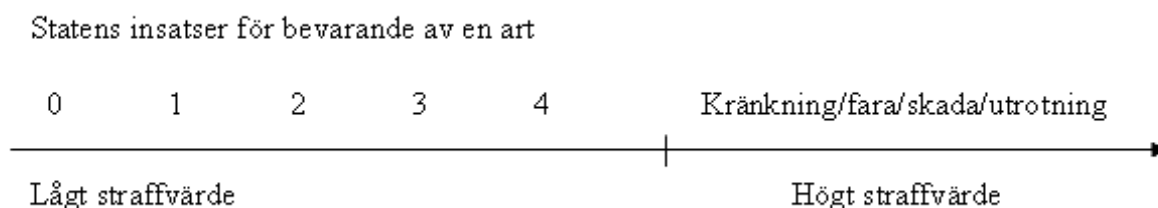

Fig. 4

I detta sammanhang bör också framhållas rättsfallet NJA 1995 s. 249 om skadeståndsansättning till staten för dödade järvar och det senare fallet RH 2000:94 om skadeståndsansättning till staten för dödande av en varg. Båda fallen rör jaktbrott och berör alltså inte illegal handel med skyddade arter. Trots det måste fallen ändå kunna indikera ett visst bedömningsmönster vid fråga om förlust av biologisk mångfald. I båda fallen har staten berättigats skadestånd för vart och ett av de förlorade djuren, med motiveringen att staten betalar stora pengar för att bevara arters överlevnadsstatus och att dessa pengar eller resurser blir onyttiga genom förlust av exemplar och genom att artens fortplantningsmöjligheter försämras. Jag tar i uppsatsen inte ställning till om och hur staten skulle kunna anses skadeståndsberättigad när det gäller artskyddsbrott, även om jag personligen inte kan se något hinder mot att skadeståndsskyldighet ska kunna åläggas den som, oavsett brottsrubricering, bidrar till att exemplar av skyddade arter försvinner. Likväl torde statens kostnader för artens bevarande kunna vara vägledande, om än inte vid fråga om skadestånd så åtminstone i fråga om bedömning av ett artskyddsbrotts straffvärde, eftersom jaktreglerna och artskyddsreglerna skyddar samma typ av naturvärden.

De kostnader som uppstått genom artskyddsbrottet har även i andra länder varit vägledande vid bedömningen av vilket straff som ska följa.¹⁰⁹ I vissa länder tycks kostnader höra ihop med vad staten måste betala för att kunna ta hand om exemplaret efter ett förverkande.¹¹⁰ Kostnaderna kan också hänföras till de kostnader som uppstår vid den transport som sker, om det anses vara nödvändigt att föra tillbaka exemplaret till ursprungslandet.¹¹¹ Ju större kostnader som uppstår med direkt anledning av brottet, desto högre straffvärde tycks gärningen tillmätas. Kostnader av det här slaget är kostnader som är direkt kopplade till det

¹⁰⁹ TRAFFIC 2005, s. 28-29 (Danmark) och s. 60-61 (Ungern).

¹¹⁰ TRAFFIC 2005, s. 28-29 (Danmark) och s. 60-61 (Ungern).

¹¹¹ TRAFFIC 2005, s. 28-29 (Danmark) och s. 60-61 (Ungern).

enskilda *exemplaret* ifråga. Kostnader som har med *arten* att göra kan istället jämföras med vad som här har diskuterats angående statens insatser för att bevara arten.

4.3 ANTAL EXEMPLAR I FÖRHÅLLANDE TILL STRAFFVÄRDET?

Domstolen menar i det under kap. 5.2 diskuterade fallet¹¹² att, om man överhuvudtaget ska komma in på en bedömning av ringa brott, så måste det röra sig om *enstaka exemplar* av tämligen vanlig art. Det skulle motsatsvis kunna läsas som att det för brott av normalgraden eller för grovt brott måste röra sig om flertalet exemplar. Enligt lagtexten i 29 kap. 2b § 2 st. MB bör en gärning bedömas som grov om den bl.a. har skett i stor omfattning. Vad som avses med stor omfattning är inte uttryckligen uttalat, varken i lagtext eller i förarbeten. Det skulle dock kunna sägas att det i något hänseende bör innefatta ett större antal exemplar. Praxis visar att domstolen i flertalet fall inte bedömt gärningen som den minst allvarliga inom ramen för brottets straffskala när de är fråga om flertalet exemplar.¹¹³ Ett fall från Göta hovrätt, i vilket gärningspersonen salufört djurskinn av lo, brunbjörn, isbjörn, svartbjörn och varg, kan tas som exempel.¹¹⁴ Det är oklart hur många exemplar av varje art som saluförts, men antalet är minst fem. Domstolen tar i fallet inte någon hänsyn till antalet exemplar, utan fokuserar istället på hur lång tid som skinnen varit till salu.¹¹⁵ Om antalet exemplar inte skulle beaktas vid en straffvärdesbedömningen, kan det innebära att straffvärdet sätts lågt med anledning av att det t.ex. rör sig om arter av begränsat skydd eller ett brott med begränsad längd, trots att ett stort antal exemplar har varit föremål för brottet. Enligt min mening framstår det som orimligt. Om fler exemplar tas från naturen innebär det en större risk för skada på den biologiska mångfalden. Ju fler exemplar det är fråga om, desto högre straffvärde bör alltså gärningen ha. Därmed inte sagt att en gärning som har innefattat illegal handel med endast ett exemplar automatiskt ska värderas till ett lågt straffvärde. I spindelfallet¹¹⁶ från 2003 uttalar domstolen att syftet bakom artskyddsregleringen inte är att skydda enstaka exemplar ute i handeln, varför ett relativt lågt bötesstraff utdömdes. Domstolen har visserligen rätt i

¹¹² Hudiksvall TR dom 2002-04-29 i mål B 239-02.

¹¹³ Se bl.a. Kristianstads TR dom 2002-10-15 i mål 1177-02 där sammanlagd 15 exemplar varit föremål för brott och där straffvärdet föranlett att ett kraftigt bötesstraff om 120 dagsböter. Det bör dock observeras att domstolen använder uttrycket omfattning, som ett skäl för att sätta straffvärdet något lägre. Omfattning i detta sammanhang har troligen med vinsten att göra, se vidare avsnitt 4.5.

¹¹⁴ Göta HovR dom 2003-01-22 i mål B 1300-01.

¹¹⁵ Jämför med bl.a. Karlstad TR dom 2002-09-13 i mål B 1036-02, där den omständigheten att det rört sig om ett mindre antal exemplar bidrar till att straffvärdet sätts något lägre än om det skulle ha rört sig om ett stort antal exemplar.

¹¹⁶ Göteborgs TR dom 2003-06-10 i mål B 6939-02.

påståendet så till vida att syftet ska ses ur ett större perspektiv utifrån tillväxten och mångfalden. Skyddet av tillväxten och mångfalden upprätthålls dock genom kontroll av handeln, varför det inte får anses obetydligt när enstaka exemplar blir föremål för illegal handel. Trots att illegal handel med flertalet exemplar torde medföra ett högre straffvärde, har handel med enstaka exemplar inte automatiskt minsta möjliga straffvärde. En sammanvägd bedömning av flertalet kriterier för en bedömning av straffvärdet måste anses vara det lämpliga.

4.4 TID I FÖRHÅLLANDE TILL STRAFFVÄRDET?

Vid domstolens bedömningar av ringa brott har i vissa fall hänsyn tagits till den tid som förflutit under gärningens gång, t.ex. under hur lång tid ett utbudande till försäljning har pågått. Domstolen menar i ett fall¹¹⁷ att utbudande till försäljning av skyddade arter under omkring en veckas tid inte kan ses som en så obetydlig gärning att det kan utgöra ringa brott. I ett annat fall¹¹⁸ menar domstolen dock att ett utbudande till försäljning inom en yrkesmässig verksamhet under sex dagar har ansetts som en så obetydlig gärning att den ska bedömas som ringa. Oavsett om tiden bör vara ett kriterium för ett brotts *ringa karaktär* eller inte, kan det konstateras att domstolen inte är främmande för att använda gärningens längd i tid som kriterium för hur *allvarligt* ett brott bör bedömas. Det kan även ställas i relation till vad regeln om grovt artskyddsbrott förskriver. En gärning enligt 29 kap. 2b § 2 st. MB är att se som grov om den har utförts som ett led i en brottslighet under lång tid. Oavsett om förutsättningen för grovt brott är att brott begåtts inom en brottslighet i större omfattning, torde regeln ändå kunna fungera som en sorts vägledning för straffvärdesbedömningar. Lagstiftaren indikerar att ju längre tid brottsligheten har pågått, desto grövre är brottet. Liksom vad som har anförts under föregående avsnitt bör domstolen, vid ett konstaterande av att det inte rör sig om ett ringa brott, övergå till en allvarlighetsbedömning av normalbrottet, med vägledning av den tid under vilken gärningen har pågått. Ju längre tid gärningen har pågått, desto större är kränkningen av att regelverket inte efterföljs. Ju större kränkningen av regelverket är, i desto större omfattning äventyras syftet bakom reglerna. Visserligen kan gärningens längd bero på när brottet upptäcks. Men att brottet pågått under en lång tid, kan också indikera gärningspersonens vilja eller åtminstone likgiltighet inför att begå brottet. Tiden bör därför, i

¹¹⁷ Göta HovR dom 2003-01-22 i mål B 1300-01.

¹¹⁸ Nyköping TR dom 2004-11-10 i mål B 973-04.

vart fall vid uppsåtligt brott, kunna användas som en del i att bedöma en gärnings allvarlighet.¹¹⁹

4.5 VINST I FÖRHÅLLANDE TILL STRAFFVÄRDET?

Ur TRAFFIC:s rapport framgår att vinsten i vissa länder kan utgöra en vägledande faktor vid en straffvärdesbedömning.¹²⁰ Det är främst fråga om den vinst som gärningspersonen gjort genom försäljning av ett exemplar av en hotad art, och om vad som händer med vinsten efter lagföring av gärningspersonen. I Sverige skulle det kunna jämföras med beslag som inte sällan sker i fråga om artskyddsbrott. Ledning från vinsten skulle också kunna hämtas från regeln om grovt artskyddsbrott i 29 kap. 2b § 2 st. MB. En gärning som innebär ett led i en brottslighet som skett i vinstsyfte, ska bedömas som grovt. Även om det för grovt brott torde krävas att gärningen skett som ett led i en mer avancerad brottslighet, ger regeln ändå en indikation på att vinsten i fråga inte är obetydlig. Även för brott av normalgraden bör vinsten, liksom för grovt brott, rimligtvis vara värt att beakta. Ju större vinst som uppstått genom den illegala handeln, desto högre straffvärde tillmäts gärningen. I ett av de studerade fallen menar domstolen att straffvärdet påverkas och sätts något lägre på grund av att intäkterna som gärningspersonen åtnjutit genom försäljningen av de skyddade arterna varit små.¹²¹ Det bör dock observeras att det sagda gäller endast i fall där det rör sig om försäljning. Vid enbart saluförande uppstår inte någon vinst, varför andra faktorer måste verka vägledande vid bedömning av straffvärdet i sådant fall.

4.6 SKULD I FÖRHÅLLANDE TILL STRAFFVÄRDET?

Som framgår av den studerade praxisen och som framhållits i avsnitt 5.1, utgår domstolen vid straffvärdesbedömningar i många fall enbart från den skuld som kan tillskrivas gärningspersonen. Som nämnts är det inte min uppgift att diskutera skuldfrågan i sig. Däremot vill jag påpeka att domstolarna i vissa fall bedömt brottet som ringa eller som ett brott med

¹¹⁹ Jämför Kristianstad TR dom 2002-10-15 i mål B 1177-02, där den omständigheten att brottet pågått under närmare ett och ett halvt år medför ett högre straffvärde.

¹²⁰ Jfr bl.a. Finland, se TRAFFIC 2005, s. 38 (Finland).

¹²¹ Karlstads TR i mål 1036-02. Se även Kristianstads TR i mål 1177-02, där domstolen bedömer straffvärdet som något lägre på grund av att verksamheten inte haft någon större omfattning. I detta sammanhang måste det anses uteslutet att omfattning avser antal exemplar eftersom det i fallet handlat om så många som 15 exemplar. Vad gäller antal exemplar som kriterium för straffvärdesbedömning hänvisas till avsnitt 5.3.

lågt straffvärde, trots att det varit fråga om ett uppsåtligt brott.¹²² Jag ifrågasätter inte själva beaktandet av skuldrekvisitet i sig, eftersom det är ett kriterium lämpligt att ta hänsyn till vid en straffvärdesbedömning.¹²³ Tidigare ansågs att uppsåtligt brott normalt sett skulle ha ett högre straffvärde än oaktsamhetsbrott.¹²⁴ Numera bedöms brott mot miljön vara av så allvarlig grad att det inte längre ska göras någon skillnad mellan straffvärdet för uppsåtligt respektive oaktsamt brott.¹²⁵ Enligt min mening är det å ena sidan lämpligt att kunna bedöma oaktsamhetsbrott som så allvarligt att de föranleder ett så högt straffvärde som ett uppsåtligt brott tidigare gjorde. Å andra sidan är det mindre lämpligt att bedöma ett uppsåtligt brott som straffritt eller på gränsen till straffritt. I ett fall har gärningspersonerna för uppsåtligt brott dömts till 1000 kronor i penningböter vardera.¹²⁶ Graden av skuld diskuteras inte i fallet. Däremot tas det hänsyn till att det i princip är totalt förbjudet att handla med skyddade arter. Visserligen är det positivt att domstolen i fallet faktiskt beaktar att ett brott som innebär illegal handel med hotade arter inte är obetydligt.¹²⁷ Men att det i fallet inte alls tas någon hänsyn till gärningspersonens skuld, innebär att straffvärdet inte ger en rättvis bild av den begångna gärningen. På samma sätt som en bedömning av enbart skulden i fråga om straffvärde ger en skev bild av gärningens allvarlighet, ger en bedömning av enbart annat kriterium en lika skev bild.

I sammanhanget bör framhållas att det vid fråga om skuld kan ställas betydligt större krav på verksamhetsutövare i form av *näringsidkare* än på privatpersoner. Av en näringsidkare, som har gett sig in på ett visst verksamhetsområde, krävs normalt att denne ska skaffa sig den kunskap och skicklighet som behövs för att undvika skada eller olägenhet.¹²⁸ Straffvärdet för ett uppsåtligt brott begånget av en näringsidkare får därför i normalfallet anses ligga på en något högre nivå än straffvärdet för ett uppsåtligt brott begånget av en privatperson. I många av fallen av otillåten miljöverksamhet tycks den omständigheten att det varit fråga om uppsåtlig handel med skyddade arter inom en yrkesmässig verksamhet ha haft betydelse för

¹²² Gävle TR dom 2006-02-09 i mål B 3071-05. Se även Karlstad TR dom 2002-01-31 i mål B 1860-01 där gärningspersonerna ådömts vardera 30 dagsböter trots uppsåtligt brott, Göteborg TR dom 2003-04-22 i mål B 10930-02 där gärningspersonen trots uppsåt i näringsverksamhet ådömts 60 dagsböter, Göteborg TR dom 2003-06-10 i mål B 6939-02 där gärningsmannen ådömts 40 dagsböter trots uppsåt, och Umeå TR dom 2001-12-04 i mål B 1504-01 där gärningen bedömts som ringa trots att uppsåtligt brott varit för handen.

¹²³ Jämför med vad som ovan sagts i avsnitt 5.1 om 29 kap. 1 § 2 st. BrB.

¹²⁴ Prop. 1997/98:45, s. 528-529.

¹²⁵ Prop. 2005/06:182, s. 62-63.

¹²⁶ Gävle TR dom 2006-02-09 i mål B 3071-05.

¹²⁷ Jämför resonemanget i avsnitt 5.2 om arten i förhållande till straffvärdet.

¹²⁸ Prop. 1994:95:10, s. 236. Detta gäller särskilt efter att MB tillkommit. Jfr hänsynsreglerna i 2 kap. MB.

straffvärdet, som därmed bedömts ligga på en högre nivå än oaktsamhetsbrott.¹²⁹ Fallen av otillåten miljöverksamhet ligger generellt sett på en något högre nivå än brott mot miljöbalken eller artskyddsbrott, vilket kan förklaras med att brott inom en yrkesmässig verksamhet generellt sett ska ses allvarligare på än brott begåna av en enskild privatperson. Något uppseendeväckande är dock det ovan uppmärksammade Malmöfallet.¹³⁰ Domstolen bedömer gärningspersonen som oaktsam, trots att denne i princip erkänt att han handlat uppsåtligt, och bedömer att oaktsamheten bidrar till att straffvärdet ska sättas lågt. Straffet stannar på 50 dagsböter, trots att det varit fråga om ett brott inom en yrkesmässig verksamhet.

4.7 RINGA RESPEKTIVE GROVT BROTT

Enligt förarbetena till MB kan ansvarsfrihet på grund av ringa brott komma ifråga enbart när gärningen vid en sammanvägd bedömning framstår som *obetydlig med hänsyn till det intresse som är avsett att omedelbart skyddas genom straffansvaret*.¹³¹ Syftet med artskyddsbestämmelserna är att skydda vilda djur- och växtarters bevarandestatus, genom att kontrollera handeln med sådana arter. I många fall som studerats inom ramen för denna uppsats har domstolen diskuterat ringa brott, men vid bedömningen haft varierande utgångspunkter. I något fall har ringa brott ansetts föreligga, bl.a. därför att gärningspersonen inte skulle ha haft någon försäljning av skyddad art om denne hade förstått att tillstånd krävdes¹³². Uppfattningen att gärningspersonen säkerligen hade fått ett tillstånd om denne hade känt till att tillstånd krävts och sökt om ett sådant, har i ett annat fall föranlett bedömningen ringa brott.¹³³ Det torde inte vara lämpligt att bedöma ringa brott med utgångspunkt från vad som hade hänt om gärningspersonen haft kännedom om reglerna. Jag menar att om gärningspersonen känt till reglerna kanske denne inte hade begått något brott. Det framstår därmed som orimligt att ta hänsyn till att brottet under andra omständigheter sett annorlunda ut, eftersom det innebär att domstolen i vilket fall som helst kan bedöma gärningen som ringa. Brottet har begåtts och måste således bedömas som ett brottsligt förfarande.

¹²⁹ Se bl.a. Karlstad TR dom 2002-09-13 i mål 1036-02, Kristianstad TR dom 2002-10-15 i mål B 1177-02, Skellefteå TR dom 2002-05-02 i mål B 191-02 och Uppsala TR dom 2006-10-03 i mål B 348-06.

¹³⁰ Malmö TR dom 2003-04-08 i mål 9220-02.

¹³¹ Prop. 1997/98:45, s. 530.

¹³² Lidköping TR dom 2001-11-08 i mål B 918-01.

¹³³ Mölndal TR dom 2006-04-19 i mål B 43-06, Östersund TR dom 2007-03-05 i mål B1047-06.

I ett fall där domstolen *inte* bedömt gärningarna som ringa men som ändå diskuterar bedömningen, följer motiveringen omständigheten att det är fråga om en *A-listad art*, vilket utesluter ringa brott.¹³⁴ I ett annat fall har ringa brott inte heller ansetts föreligga, därför att domstolen ansett det vara viktigt att ta *hänsyn till naturvård och särskilt skyddet av vilda rovdjur* och att brottet därför inte föranleder straffrihet.¹³⁵ I ett tredje fall menar domstolen att det måste röra sig om enstaka exemplar *av tämligen vanlig art* för att det överhuvudtaget ska finnas utrymme för en bedömning om ringa brott.¹³⁶ Det exemplar som varit föremål för brottet i fråga bedömdes inte som ett exemplar av tämligen vanlig art, varför domstolen inte kommer in på någon bedömning om gärningens obetydlighet i förhållande till det intresse som skyddas genom reglerna. Även om det inte är explicit uttryckt i de ovan två nämnda fallen, framstår det som troligt att domstolarna ansett att arten i fråga har varit så hotad att det är orimligt att bedöma brottet som ringa, oavsett hur obetydlig gärningen har varit. Ju mer hotad en art är, desto mindre lämpligt är det att göra en bedömning av ringa brott.

På liknande sätt kan det som ovan diskuterats vara lämpligt att bedöma ringa brott med utgångspunkt från antal exemplar, tiden och vinsten. Ju fler exemplar det rör sig om, eller ju längre tid som gärningen pågått, eller ju större vinst som uppkommit genom handeln, desto längre bort från ringa brott kommer man. Det kan jämföras med vad som gäller för grovt artskyddsbrott.¹³⁷ Vägledande för brottets grovhet ska vara artens grad av skyddsvärdhet, om brottslighet begåtts systematisk under lång tid, om brottsligheten skett i stor omfattning, eller om brottsligheten skett i vinstsyfte.¹³⁸ Innan en bedömning av ringa brott ens kommer på tal, bör det först konstateras att arten inte är så pass skyddad, så att det är rimligt att bedöma brottet som ringa. Vidare bör antalet exemplar, tiden, vinsten och skulden diskuteras för att se om ringa brott överhuvudtaget kan vara aktuellt. Därefter torde det vara rimligt att avgöra om gärningen varit obetydlig i förhållande till det intresse som är avsett att omedelbart skyddas genom straffansvaret, så länge det inte handlar om ett uppsåtligt brott.¹³⁹ På så sätt minimeras riskerna att bedöma brott som ringa, trots att det varit fråga om omständigheter som har med närmast normalbrott eller grovt brott att göra, samtidigt som rättsväsendet inte belastas med gärningar som inte har något straffvärde.

¹³⁴ Lund TR dom 2003-01-07 i mål B 3904-02.

¹³⁵ Gällivare TR dom 2005-09-19 i mål B 171-05.

¹³⁶ Hudiksvall TR dom 2002-04-29 i mål B 239-02.

¹³⁷ 29 kap. 2b § 2 st. MB. Jfr 29 kap. 8 § 1 st. 28 p. i dess lydelse före den 1 januari 2007.

¹³⁸ 29 kap. 2b § 2 st. MB och prop. 2005/06:182, s. 74. Se även Rubenson, s. 182.

¹³⁹ Uppsåtligt brott torde inte kunna föranleda ringa brott. Karlmark, *Miljörätten ur ett straffrättsligt perspektiv*, s. 219-220.

5 Avslutande kommentarer

I uppsatsen har svenska domstolars tillämpning av straffstadgandena om artskyddsbrott i MB presenterats och diskuterats. Inledningsvis ifrågasattes Sveriges uppfyllande av de internationella och europeiska åtagandena på artskyddsområdet. Anledningen var att domstolarna inte tycktes tillämpa reglerna enhetligt och dessutom på ett sådant sätt att påföljderna för brott inte kunde anses vare sig effektiva, proportionella eller avskräckande. Rent lagtekniskt skulle straffstadgandena kunna anses uppfylla de internationella och europeiska kraven, eftersom det är kriminaliserat att handla med skyddade arter. Min uppgift i denna uppsats har dock inte varit att argumentera för om Sverige bör utöka de *straffskalor* som föreskrivs för artskyddsbrott, respektive grovt artskyddsbrott. Det har istället varit min uppgift att utreda om Sverige *tillämpar* påföljdsreglerna i fråga straffvärde och påföljdsval såsom det är rekommenderat utifrån de internationella och europeiska reglerna.

Av kommissionens rekommendationer nr 2007/425 framgår att medlemsstaterna bör vidta åtgärder så att de är *samstämmiga i fråga om tillämpningen* av de straffrättsliga reglerna i fråga om artskydd. Som jag påstått i uppsatsen förekommer i andra länder bedömningskriterier för en gärnings allvarlighet, som i Sverige inte har motsvarande betydelse. Det visar inte enbart att Sverige inte går i takt med andra medlemsstater, utan även att de svenska domstolarna inte är samstämmiga i sina bedömningar. Enligt Sveriges åtaganden på artskyddsområdet ska tillämpningen av reglerna vidare vara effektiv, proportionell och ge en avskräckande effekt. I många fall bedöms enbart den skuld som kan tillskrivas gärningspersonen, och inte den skada eller risk för skada som gärningen har inneburit. Om ett straffvärde enbart bedöms utifrån en viss del av brottet, ökar risken för att det inte ger ett rättvist straffvärde av gärningen som är begången. Min första frågeställning i uppsatsen besvaras således nekande. Sverige tillämpar inte påföljdsreglerna om artskydd som internationella och europeiska regler rekommenderar.

Finns det då anledning att reformera svensk rättspraxis på området? För att effektivitet, proportionalitet och avskräckande effekt ska uppnås, måste omständigheter som inte enbart har med skuld att göra komma att beaktas vid straffvärdesbedömningarna vid svenska domstolar. Det är vidare nödvändigt att uppställa gemensamma kriterier för hur straffvärt artskyddsbrott ska anses vara, så att enhetlighet domstolar emellan uppnås. I uppsatsen

diskuteras i vilken uträkning *arten i fråga, antal exemplar som varit föremål för brott, den tid som gärningen pågått och den vinst som uppkommit genom brottet*, utöver skuldfrågan, ska vara utgångspunkter för en bedömning av straffvärdet. Min mening är att samtliga dessa kriterier bör vara vägledande för domstolen, inte minst med anledning av bestämmelsen om grovt artskyddsbrott respektive Kommissionens rekommendationer om att bl.a. marknadsvärde och bevarandevärde bör beaktas. Utifrån resonemangen framstår det också som naturligt att inte göra en bedömning av ringa brott så länge någon eller några utgångspunkter talar för att det funnits omständigheter som inte kan leda till straffrihet, oavsett hur obetydlig gärningen är sett i relation skyddsintresset bakom reglerna. Min andra frågeställning besvaras därmed jakande. Det finns all anledning att reformera praxis.

Avslutningsvis kan något sägas om sambanden mellan jakt- och fiskebrott och artskyddsbrott. Principerna bakom de tre regelverken är i stort sett är desamma. Artskyddsreglerna syftar till att skydda den biologiska mångfalden genom att uppställa förbudsregler om bl.a. handel med hotade arter. Jakt- och fiskelagtsiftningarna syftar bl.a. till att bevara de arter som tillhör landets viltbestånd och hotade fiskarter.¹⁴⁰ På samma sätt som artskyddsbrott äventyrar en arts överlevnad, är ett brott mot jakt- eller fiskelagtsiftningarna ett angrepp mot skyddet av en viss art. Dessutom kan det i många fall tänkas att ett artskyddsbrott beror på ett föregående jakt- eller fiskebrott, på så sätt att handel med t.ex. ett björnskinn, förutsätter att björnen har avlivats. Att för artskyddsbrott göra liknande straffvärdesbedömningar som för jakt- och fiskebrott, borde därför vara tänkbart.¹⁴¹ Om det visar sig att utdömda straff för jakt- eller fiskebrott generellt sett är strängare än artskyddsbrott, är det enligt min åsikt något som bör uppmärksammas. Straffskalorna för både jakt-, fiske- och artskyddsbrott ligger på samma nivå, vilket tyder på att lagstiftaren ansett brotten vara likvärdiga i fråga om brottstypens allvarlighet. Genom att det numera finns möjlighet att bedöma ett artskyddsbrott som grovt, visar dessutom att lagstiftaren ansett det vara nödvändigt att inskräpa allvaret i synen på brott mot artskyddsreglerna. Eftersom skyddsintressena bakom jakt-, fiske- och artskyddsregleringarna är desamma, är det rimligt att vid straffvärdesbedömningarna utgå från liknande bedömningskriterier. Uppgiften att utföra en fördjupad jämförelse mellan straffvärdesbedömningar vid jakt-, fiske- och artskyddsbrott lämnar jag dock till någon annan författare.

¹⁴⁰ Prop. 1987/88:58, s. 21 och prop. 1992/93:232, s. 37ff.

¹⁴¹ Prop. 2005/06:182, s. 74.

6 Litteratur- och källhänvisningar

6.1 OFFENTLIGA TRYCK

6.1.1 Konventioner

Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora 1973

Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna 1950

Konventionen om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö (SÖ 1983:30)

Konventionen om skydd av flyttande vilda fåglar (SÖ 1983:37)

6.1.2 EG-rättsakter

Förslag till Europaparlamentet och Rådets direktiv om straffrättsliga påföljder till skydd för miljön, KOM 2007 (51) slutligt

Kommissionens förordning (EG) nr 1808/2001 av den 30 augusti 2001 om närmare föreskrifter för tillämpningen av rådets förordning (EG) nr 338/97 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handel med dem

Kommissionens förordning (EG) nr 865/2006 av den 4 maj 2006 om närmare föreskrifter för tillämpningen av rådets förordning (EG) nr 338/97 om skyddet av arter och vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem

Kommissionens förordning (EG) nr 811/2008 av den 13 augusti 2008 om förbud mot införsel av vissa arter av vilda djur och växter till gemenskapen

Kommissionens rekommendation av den 13 juni 2007 om åtgärder för att kontrollera efterlevnaden av rådets förordning (EG) nr 338/97 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem

Rådets förordning (EEG) nr 3626/82 av den 3 december 1982 om genomförande i gemenskapen av konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter

Rådets förordning (EG) nr 337/97 av den 9 december 1996 om skyddet av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem

Rådets direktiv 79/409/EEG av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar

Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter

6.1.3 Propositioner och utredningar

Regeringens proposition 1987/88:120 om ändring i brottsbalken (straffmätning och påföljdsval)

Regeringens proposition 1994/95:10 Miljöbalk

Regeringens proposition 1994/95:117 Lag om åtgärder beträffande djur och växter som tillhör skyddade arter m.m.

Regeringens proposition 1996/97:75 Skydd av hotade arter samt aktionsplaner för biologisk mångfald

Regeringens proposition 1997/98:45 Miljöbalk

Regeringens proposition 1997/98:96 Vissa reformer av påföljdssystemet

Regeringens proposition 2005/06:182 Miljöbalkens sanktionssystem m.m.

SOU 1988:7 Frihet från ansvar – om legalitetsprincipen och om allmänna grunder för frihetsansvar

6.1.4 Föreskrifter

Naturvårdsverkets föreskrifter om artskydd (NFS 1999:7)

Naturvårdsverkets föreskrifter och Allmänna råd om vilthägn och inhägnader för handelsträdgårdar m.m. för att förebygga skador av hare (NFS 2002:20)

Statens jordbruksverks föreskrifter om ändring i föreskrifter (SJVFS 1999:89) om handel och andra åtgärder med exemplar av vilt levande djur- och växtarter som behöver skydd (SJVFS 2005:50)

6.2 LITTERATUR

Borgeke, Martin, *Att bestämma påföljd för brott*, första upplagan, Norstedts juridik, Stockholm, 2008.

Dahlström, Mats, m.fl., *Brott och påföljder: en lärobok i straffrätt om brottsbalken*, tredje upplagan, Bruun, Stockholm, 2008.

Hellner, Jan, *Skadeståndsrätt*, sjunde upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm, 2006.

Hirsch, Andrew von, *Proportionalitet och straffbestämning*, Iustus, Uppsala, 2001.

Jareborg, Nils, *Allmän kriminalrätt*, Iustus, Uppsala, 2001.

Jareborg, Nils, och Zila, Josef, *Straffrättens påföljdslära*, Norstedts juridik, Stockholm, 2007.

Jareborg, Nils, *Straffrättsideologiska fragment*, Iustus, Uppsala, 1992.

Karlmark, Stefan, *Miljörätt ur ett straffrättsligt perspektiv*, andra upplagan, Norstedts juridik, Stockholm, 1999.

Karlmark, Stefan, *Miljöstraffrätten i förvandling*, Ny Juridik 2:06 s. 41, 2006.

Oldfield, Sara, *The Trade in Wildlife: Regulation for Conservation*, Fauna & Flora International, Resource Africa, International TRAFFIC Network, 2003.

Rubenson, Stefan, *Miljöbalken: den nya miljörätten*, Norstedts juridik, Stockholm, 2008.

Wickström, Mattias, *Illegal handel med utrotningshotade djur- och växtarter*, Examensarbete 20 p, Juridiska fakulteten vid universitetet i Lund, höstterminen 2002.

6.3 RAPPORTER

TRAFFIC och IUCN (2002), *A Preliminary Overview of Court Cases and Challenges in the Prosecution of Crime related to Wildlife Trade in the EU*, Författare: Monika Anton, *Proceedings of the international workshop on the enforcement on wildlife trade controls in the EU*, Bryssel: TRAFFIC Europe, Cambridge: IUCN.

TRAFFIC (2005), *Enforcement of wildlife trade controls in the EU member states, Country profiles*, Parry-Jones, R., and Knapp, A., Country profiles compiled for the EU Wildlife Trade Enforcement Co-ordination Workshop, 25-27 October 2005, UK, Defra, London, UK.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2002), *Miljöstraffrätten i praktiken – en studie av rättstillämpningen*, Författare: Helena Du Rées, Brårapport 2002:10, Stockholm: Brottsförebyggande Rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2008), *Illegal handel med hotade djur- och växtarter – en förstudie*, Författare: Johanna Hagstedt, Brårapport 2008:14, Stockholm: Brottsförebyggande Rådet.

6.4 INTERNETKÄLLOR

<http://www.cites.org/eng/disc/what.shtml>, tillgänglig den 23 oktober 2008

<http://www.wwf.se/vrt-arbete/illegal-handel/1122930-illegal-handel>, tillgänglig den 17 oktober 2008

6.5 RÄTTSFALLSFÖRTECKNING

EG-domstolens dom den 23 oktober 2003 i mål C-154/02

NJA 1995 s. 249

RH 2000:94

Örebro TR	dom 2001-03-09 i mål B 2286-00
Göta HovR	dom 2001-09-10 i mål B 382-01
Lidköpings TR	dom 2001-11-08 i mål B 918-01
Umeå TR	dom 2001-12-04 i mål B 1504-01
Örebro TR	dom 2001-12-07 i mål B 1107-01
Gällivare TR	dom 2002-10-14 i mål B 61-02 och B 71-02
Lycksele TR	dom 2002-01-08 i mål B 275-01
Karlstad TR	dom 2002-01-31 i mål B 1860-01
Hudiksvall TR	dom 2002-04-29 i mål B 239-02
Skellefteå TR	dom 2002-05-02 i mål B 191-02
Skövde TR	dom 2002-05-02 i mål B 248-02
Arvika TR	dom 2002-05-29 i mål B 256-02
Haparanda TR	dom 2002-09-11 i mål B 174-02
Karlstad TR	dom 2002-09-13 i mål B 1036-02
Kristianstad TR	dom 2002-10-15 i mål B 1177-02
Göta HovR	dom 2002-12-03 i mål B 45-02
Lund TR	dom 2003-01-07 i mål B 3904-02
Göta HovR	dom 2003-01-22 i mål B 1300-01
Malmö TR	dom 2003-04-08 i mål B 9220-02
Göteborg TR	dom 2003-04-22 i mål B 10930-02
Karlstad TR	dom 2003-05-28 i mål B 831-03

Göteborg TR	dom 2003-06-10 i mål B 6939-02
Stockholm TR	dom 2003-06-12 i mål B 2557-03
HovR för Övre Norrland	dom 2003-06-19 i mål B 117-02
HovR för Västra Sverige	dom 2003-08-27 i mål B 3187-03
Jönköping TR	dom 2003-08-27 i mål B 669-03
HovR för Övre Norrland	dom 2003-11-10 i mål B 958-02
HovR för Övre Norrland	dom 2004-08-10 i mål B 28-02
Norrtälje TR	dom 2004-11-10 i mål B 2331-04
Nyköping TR	dom 2004-11-10 i mål B 973-04
Huddinge TR	dom 2004-11-15 i mål B 3010-04
Solna TR	dom 2005-09-07 i mål B 1092-05
Gällivare TR	dom 2005-09-19 i mål B 171-05
Gävle TR	dom 2006-02-09 i mål B 3071-05
Svea HovR	dom 2006-02-14 i mål B 7317-05
Stockholm TR	dom 2006-03-01 i mål B 31106-05
Mölnadal TR	dom 2006-04-19 i mål B 43-06
Stockholm TR	dom 2006-05-16 i mål B 6810-06
Stockholm TR	dom 2006-05-16 i mål B 6698-06
Stockholm TR	dom 2006-09-01 i mål B 13494-06
Stockholm TR	dom 2006-09-01 i mål B 6899-06
Stockholm TR	dom 2006-09-01 i mål B 10952-06
Uppsala TR	dom 2006-10-03 i mål B 348-06
Svea HovR	dom 2006-10-10 i mål B 2708-06
Helsingborg TR	dom 2006-11-07 i mål B 3475-06
Stockholm TR	dom 2006-11-07 i mål B 7634-06
HovR för Västra Sverige	dom 2007-02-05 i mål B 2650-06
Varberg TR	dom 2007-02-27 i mål B 2310-06
Östersund TR	dom 2007-03-05 i mål B 1047-06
Värmland TR	dom 2007-04-04 i mål B 996-07
Luleå TR	dom 2007-04-19 i mål B 621-07
Blekinge TR	dom 2007-09-18 i mål B 1212-07
Göteborg TR	dom 2008-02-12 i mål B 1653-06
Örebro TR	dom 2008-03-07 i mål B 1092-07
HovR för Västra Sverige	dom 2008-11-18 i mål B 1888-08

Bilaga 1. Sammanställning av praxis

För uppsatsen relevanta domar som har avkunnats före ingången av år 2002

2001-03-09

Örebro TR: B 2286-00

Beskrivning: Handel med otillåtna djurarter

Lagrum: MB 29:4 st.1 och MB 29:8 st.1 p. 28

Påföljd: Villkorlig dom kombinerat med dagsböter 50 å 30 kronor

Anmärkning: Den tilltalade åtalades för dels otillåten miljöverksamhet, dels brott mot miljöbalken. Den påföljd som utdömts är ett resultat av de båda brotten tillsammans. Målet överklagades till Göta hovrätt där tingsrättens dom fastställdes, se mål B 382-01 nedan.

2001-09-17

Göta HovR: B 382-01

Beskrivning: Handel med otillåtna djurarter

Lagrum: MB 29:4 st.1 och MB 29:8 st.1 p. 28

Påföljd: Villkorlig dom kombinerat med dagsböter 50 å 30 kronor

Anmärkning: Hovrätten fastställer tingsrättens dom, se mål B 2286-00 ovan.

2001-11-08

Lidköpings TR: B 918-01

Beskrivning: Saluförande av djurskinn på nätet

Lagrum: MB 29:8 st.1 p.28

Påföljd: Åtalet ogillas

Anmärkning: Målet överklagades till Göta hovrätt där domstolen ändrade tingsrättens dom och utdömde dagsböter 40 å 200 kronor, se mål B 1300-01 nedan.

2001-12-04

Umeå TR: B 1504-01
Beskrivning: Saluförande av uppstoppade fåglar
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28, rådets förordning nr 338/97 och 1998 års
artskyddsförordning
Påföljd: Åtalet ogillas
Anmärkning: Målet överklagades till hovrätten för Övre Norrland där åtalet
ogillades, se mål B 28-02 nedan.

2001-12-07

Örebro TR: B 1107-01
Beskrivning: Saluförande av sköldpadda
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28
Påföljd: Dagsböter 60 å 30 kronor
Anmärkning: Målet överklagades till Göta hovrätt där tingsrättens dom
fastställdes, se mål B 45-02 nedan.

Domar avkunnade under 2002

2002-10-14

Gällivare TR: B 61-02 och B 71-02
Beskrivning: Köpt och sålt ett lodjur
Lagrum: MB 29:8 st.1 p.28
Påföljd: Åtalet ogillas
Anmärkning: Målet överklagades till hovrätten för Övre Norrland, men ogillades
även i den instansen, se mål B 958-02 nedan.

2002-01-08

Lycksele TR: B 275-01
Beskrivning: Köp av en uppstoppad järv
Lagrum: 9-10 §§ i 1998 års artskyddsförordning
Påföljd: Åtalet ogillas
Anmärkning: Målet överklagades till hovrätten för Övre Norrland där åtalet
ogillades, se mål B 117-02 nedan.

2002-01-31

Karlstad TR: B 1860-01
Beskrivning: Försäljning av kakadua
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28 och rådets förordning 338/97
Påföljd: Två personer ådömda dagsböter: 30 å 150 kronor respektive 30 å 50 kronor

2002-04-29

Hudiksvall TR: B 239-02
Beskrivning: Uppstoppad fjällvråk till salu
Lagrum: 9 § 1998 års artskyddsförordning och MB 29:8 st.1 p. 11
Påföljd: Dagsböter 30 å 30 kronor

2002-05-02

Skellefteå TR: B 191-02
Beskrivning: Handel med tillståndspliktiga djurarter
Lagrum: MB 29:4 st.1
Påföljd: Villkorlig dom kombinerat med dagsböter 40 å 140 kronor

2002-05-02

Skövde TR: B 248-02
Beskrivning: Handel med skyddade djurarter
Lagrum: MB 29:4 st.1
Påföljd: Villkorlig dom kombinerat med dagsböter 60 å 150 kronor

2002-05-29

Arvika TR: B 256-02
Beskrivning: Handel med levande djur utan tillstånd
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28 och rådets förordning 338/97
Påföljd: Åtal ogillas

2002-09-11

Haparanda TR: B 174-02

Beskrivning: Saluförande av uppstoppad brunbjörn
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28 och rådets förordning 338/97
Påföljd: Dagsböter 30 å 90 kronor

2002-09-13

Karlstad TR: B 1036-02
Beskrivning: Handel med stenoraller och musslor
Lagrum: MB 29:4 st.1
Påföljd: Dagsböter 120 å 150 kronor

2002-10-15

Kristianstad TR: B 1177-02
Beskrivning: Handel med skyddade djurarter
Lagrum: MB 29:4 st.1
Påföljd: Dagsböter 120 å 70 kronor

2002-12-03

Göta HovR: B 45-02
Beskrivning: Saluförande av sköldpadda
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28
Påföljd: Dagsböter 60 å 30 kronor
Anmärkning: Örebro tingsrätt utdömde tidigare dagsböter 60 å 30 kronor, mål B 1107-01.

Domar avkunnade under 2003

2003-01-07

Lund TR: B 3904-02
Beskrivning: Handel med uppstoppade fåglar
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28 och rådets förordning 338/97
Påföljd: Två personer ådömda dagsböter: 40 å 30 kronor respektive 40 å 50 kronor

2003-01-22

Göta HovR: B 1300-01
Beskrivning: Saluförande av djurskinn på internet
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28
Påföljd: Dagsböter 40 å 200 kronor
Anmärkning: Lidköpings tingsrätt bedömde tidigare fallet som ringa brott och ogillade åtalet, mål B 918-01 (finns omnämnt på s. 43).

2003-04-08

Malmö TR: B 9220-02
Beskrivning: Handel med levande djur utan erforderligt tillstånd
Lagrum: MB 29:4 st.1
Påföljd: Dagsböter 50 å 50 kronor

2003-04-22

Göteborg TR: B 10930-02
Beskrivning: Saluförande av sköldpadda
Lagrum: MB 29:4 st.1
Påföljd: Dagsböter 60 å 200 kronor

2003-05-28

Karlstad TR: B 831-03
Beskrivning: Försäljning av sköldpadda
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28
Påföljd: Åtalet ogillas
Anmärkning: Målet överklagades till hovrätten för Västra Sverige där åtalet ogillades, se mål B 3187-03 nedan.

2003-06-10

Göteborg TR: B 6939-02
Beskrivning: Saluförande av artskyddade djur
Lagrum: MB 29:4 st.1
Påföljd: Dagsböter 40 å 120 kronor

2003-06-12

Stockholm TR: B 2557-03
Beskrivning: I beslag taget leopardskinn
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28 i dess lydelse före den 22 december 2003
Påföljd: Åtalet ogillas

2003-06-19

HovR för Övre Norrland: B 117-02
Beskrivning: Köp av en uppstoppad järv
Lagrum: 9-10 §§ i 1998 års artskyddförordning
Påföljd: Åtalet ogillas
Anmärkning: Målet avgjordes tidigare i Lycksele TR där åtalet ogillades, se mål B 275-02 ovan.

2003-08-27

HovR för Västra Sverige: B 3187-03
Beskrivning: Försäljning av sköldpadda
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28
Påföljd: Åtal ogillas
Anmärkning: Karlstad tingsrätt hade tidigare ogillat åtalet, se mål B 831-03 ovan.

2003-08-27

Jönköping TR: B 669-03
Beskrivning: Saluförande av uppstoppad brunbjörn
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28 och rådets förordning nr 338/97
Påföljd: Åtal ogillas

2003-11-10

HovR för Övre Norrland: B 958-02
Beskrivning: Köpt och sålt ett lodjur
Lagrum: MB 29:8 st.1 p.28
Påföljd: Åtalet ogillas

Anmärkning: Hovrätten fastställer tingsrättens dom i den del som rör illegal handel med hotad art, se mål B 61-02 och B 71-02 ovan.

Domar avkunnade under 2004

2004-08-10

HovR för Övre Norrland: B 28-02

Beskrivning: Saluförande av uppstoppade fåglar

Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28, rådets förordning nr 338/97 och 1998 års artskyddsförordning

Påföljd: Åtalet ogillas

Anmärkning: Umeå tingsrätt hade tidigare ogillat åtalet, mål B 1504-01.

2004-11-10

Norrtälje TR: B 2331-04

Beskrivning: Saluförande av uppstoppad kungsörn med hare

Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28 och rådets förordning 338/97

Påföljd: Dagsböter 60 å 200 kronor

2004-11-10

Nyköping TR: B 973-04

Beskrivning: Försäljning av papegoja utan tillstånd

Lagrum: MB 29:4 st. 1

Påföljd: Åtalet ogillas

2004-11-15

Huddinge TR: B 3010-04

Beskrivning: Annonsering om köp av orm

Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28 och rådets förordning 338/97

Påföljd: Dagsböter 30 å 40 kronor

Anmärkning: Målet överklagades till Svea hovrätt men fick meddelades inte prövningstillstånd, mål B 9798-04.

Domar avkunnade under 2005

2005-09-07

Solna TR: B 1092-05
Beskrivning: Saluförande av elfenbensstatyett
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28
Påföljd: Åtal ogillas
Anmärkning: Målet överklagades till Svea hovrätt där domstolen utdömde dagsböter 20 å 70 kronor, se mål B 7317-05 nedan.

2005-09-19

Gällivare TR: B 171-05
Beskrivning: Köp av uppstoppad järv
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 11 och MB 8:4 jämförda med 9§ och 44 § i 1998 års artskyddsförordning
Påföljd: Dagsböter 30 å 100 kronor

Domar avkunnade under 2006

2006-02-09

Gävle TR: B 3071-05
Beskrivning: Försäljning av uppstoppad duvhök
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28 och rådets förordning 338/97
Påföljd: Penningböter 1000 kronor

2006-02-14

Svea HovR: B 7317-05
Beskrivning: Saluförande av elfenbensstatyett
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28
Påföljd: Dagsböter 30 å 70 kronor
Anmärkning: Solna tingsrätt ogillade tidigare åtalet, se mål B 1092-05 ovan.

2006-03-01

Stockholm TR: B 31106-05
Beskrivning: Utannonserande om försäljning av uppstoppad kattuggla
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28 och rådets förordning 338/97
Påföljd: Åtalet ogillas
Anmärkning: Målet överklagades till Svea hovrätt där åtalet ogillades, se mål B 2708-06 nedan.

2006-04-19

Mölnadal TR: B 43-06
Beskrivning: Saluförande av tigerskinn
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28
Påföljd: Åtalet ogillas
Anmärkning: Målet överklagades till hovrätten för Västra Sverige där domstolen ändrade tingsrättens dom och utdömde dagsböter 30 å 250 kronor, se mål B 2650-06 nedan.

2006-05-16

Stockholm TR: B 6810-06
Beskrivning: Försäljning av en Goffins kakadua
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28
Påföljd: Dagsböter 40 å 50 kronor

2006-05-16

Stockholm TR: B 6698-06
Beskrivning: Saluförande av kakadua
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28
Påföljd: Dagsböter 40 å 110 kronor
Anmärkning: Varken Svea hovrätt eller Högsta domstolen meddelade prövningstillstånd i fallet, mål B 5033-06 respektive mål O 3858-06.

2006-09-01

Stockholm TR: B 13494-06

Beskrivning: Erbjudande om köp av björnskin
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28
Påföljd: Penningböter 500 kronor

2006-09-01

Stockholm TR: B 6899-06
Beskrivning: Erbjudande om köp av björnskin
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28
Påföljd: Penningböter 500 kronor

2006-09-01

Stockholm TR: B 10952-06
Beskrivning: Försäljning av elfenbetar
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28
Påföljd: Dagsböter 40 å 150 kronor

2006-10-03

Uppsala TR: B 348-06
Beskrivning: Ej rapporterad handel med djur
Lagrum: MB 29:4 st.1 och 17 § i 1998 års artskyddsförordning
Påföljd: Villkorlig dom kombinerat med dagsböter 40 å 30 kronor

2006-10-10

Svea HovR: B 2708-06
Beskrivning: Utannonserande om försäljning av uppstoppad kattuggla
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28 och rådets förordning 338/97
Påföljd: Åtalet ogillas
Anmärkning: Åtalet ogillades även i Stockholms tingsrätt, se mål B 31106-05 ovan.

2006-11-07

Helsingborg TR: B 3475-06
Beskrivning: Försäljning av ozelotpäls
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28

Påföljd: Två personer ådömda dagsböter: 30 å 30 kronor respektive 30 å 250 kronor

2006-11-07

Stockholm TR: B 7634-06
Beskrivning: Försäljning av brunbjörnsskinn
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28
Påföljd: Åtalet ogillas

Domar avkunnade under 2007

2007-02-05

HovR för Västra Sverige: B 2650-06
Beskrivning: Saluförande av tigerskinn
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28
Påföljd: Dagsböter 30 å 250 kronor
Anmärkning: Mölndal tingsrätt ogillade tidigare åtalet, se mål B 43-06 ovan.

2007-02-27

Varberg TR: B 2310-06
Beskrivning: Saluförande av papegoja
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28 och rådets förordning 338/97
Påföljd: Dagsböter 30 å 250 kronor

2007-03-05

Östersund TR: B 1047-06
Beskrivning: Försäljning av uppstoppade fåglar
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28 och rådets förordning 338/97
Påföljd: Fängelse 2 månader
Anmärkning: Den tilltalade åtalades för flertalet brott, varför påföljden inte är ett resultat av enbart försäljning av uppstoppade fåglar.

2007-04-04

Värmland TR: B 996-07
Beskrivning: Bedriven handel med kungspytonorm
Lagrum: MB 29:4 st.1 i dess lydelse före den 1 januari 2007, 17 och 44 §§ i 1998 års artskyddsförordning, rådets förordning nr 338/97, och BrB 36:7 när det gäller den särskilda påföljden.
Påföljd: Företagsbot 10 000 kronor

2007-04-19

Luleå TR: B 621-07
Beskrivning: Saluförande av hökar
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28 i dess lydelse före den 1 jan 2007
Påföljd: Dagsböter 30 å 140 kronor

2007-09-18

Blekinge TR: B 1212-07
Beskrivning: Försäljning av förbjudet läkemedel
Lagrum: MB 29:2b
Påföljd: Dagsböter 30 å 100 kronor

Domar avkunnade under 2008

2008-02-12

Göteborg TR: B 1653-06
Beskrivning: Försäljning av leopardpäls
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28 och rådets förordning nr 338/97
Påföljd: Åtal ogillas
Anmärkning: Målet överklagades till hovrätten för Västra Sverige där domstolen ändrade tingsrättens dom och utdömde dagsböter 30 å 280 kronor, se mål B 1888-08 nedan.

2008-03-07

Örebro TR: B 1092-07

Beskrivning: Saluförande av bivråk
Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28 och rådets förordning nr 338/97
Påföljd: Dagsböter 30 å 125 kronor

2008-11-18

HovR för Västra Sverige: B 1888-08

Beskrivning: Försäljning av leopardpäls

Lagrum: MB 29:8 st.1 p. 28

Påföljd: Dagsböter 30 å 280 kronor

Anmärkning: Hovrätten ändrade tingsrättens tidigare ogillade åtal, se mål B 1653-06 ovan.